Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, [БУРЯ]АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной [...]һээ гарана | № 237 (17360) | 1986 оной октябриин 14, вторник | Сэн 3 мүн.

70 Агуу Октябриин жэлэй ойдо

[...]ОНОЙ ЭРМЭЛЗЭЛ ЭРШЭТЭЙ

[illegible]

шад, малшадайнь туйлажа байһан үрэ дүнгүүдтэйнь танилсахадаа, ушарһан энэ хүнгэн бэшэ эрхэ байдал хүнүүдэй урма зоригые мохоогоогүй, харин эдэбхи, оролдолгыень улам шангадхаа, эмхи гурииень бури бэхижүүлээ гэжэ хэлэхээр байна.

Хэдэн жэшээ дурдая. Совхозой һү һаалиин фермэнүүд байгша ондо бүхыдэнь 11,8 мянган центнер һү гүрэндэ худалдаха түсэбтэй һаа, үнгэрһэн юһэн һарада тэрэнээ 11,2 мянган центнертэ хүргэбэ. Сагаан эдеэ гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые эндэхид Агууехэ Октябриин 69 жэлэй ойн урда тээ, болзорһоонь урид дүүргэхэ зорилготой. Тиигэжэ үнгэрһэн жэлэйхитэй сасуулхада 2 мянган центнерээр ехэ һүн тушаагдаха юм. Гадна энэ жэлдэ үнеэн бүхэнэй һү шэмые нёдондонойхиһоо 240 килограммаар дээшэлүүлхэ аргатай.

— Үбһэ тэжээл дутамаг, тэрэнээ гамнахамнай гээд, үнеэдээ хожом болотор эдеэлүүлэнгүй адуулганда ябуулхаар байгаа. Теэд бидэ тиигээгүйбди. Бури сентябриин эхинһээ тэжээл буйлуулдаг цехээ үдэр һүнигүй хүдэлгэжэ, талха тарягаар бурдууг хэжэ, гидролизно аргаар һолоомо дэбтээжэ, эһээжэ, үнеэдтэ эдюулжэ эхилээ һэмди. Тэрэнэй ашаар үбэлжеендэ орохо үедэ һү һаали доошолоогүй, харин зарим тэды нэмэжэ байна. Мүнөө олохон үнеэдээ шэргээгээд байгаашье һаа, һаалгадаг 240 үнеэдһээ үдэрэй 1500—1600 килограмм һү абанабди,— гэжэ Хяагтын-Адагай фермые даагша А. Б. Ганеев хэлэнэ.

Энэ фермын түрүү һаалишад В. В. Жербаханова, А. А. Ганеева, Н. Д. Татамирова гэгшэд мүнөө үнеэн бүриһөө үдэрэй 7,5—8 килограмм һү һаана. Эдэнэр байгша ондо тус тустаа үнеэн бүриһөө 2000—2200 килограммһаа дээшэ һү һаахын түлөө тэмсэнэ.

— Би эндэ арбаад жэлдэ хүдэлнэб. һүүлэй үедэ фермэдэмнай ажалай эмхидхэл, гурим журам урдынхиһаа һайн болоо гэжэ һананаб. Архи уугаад ажалдаа гарахагүй, хожомдохо хүн үгы болонхой. Эндэмнай зохидхон улаан булан, хубсаһа хунараа һэлгэхэ таһалга гэхэ мэтэ бии. Фермые даагша Александр Бореевич Ганеев һаалишад, малшадай ажалые хүнгэдхэхэ элдэб оньһон түхеэрэлгэнүүдые һайнаар хүдэлгэхэ, хүнүүдые саг соонь һэлгэжэ амаруулха талаар ехэ оролдолго гаргадаг. Илангаяа эдэ бүгэдэдэ хамтын подряд, чековэ гуримаар тоосолгон һайн нүлөө үзүүлнэ,— гэжэ фермын тоо бүридхэгшэ И-Х. Ш. Шалбуева хөөрэнэ.

Бури һая болотор Харанхын фермэ ажахы, район соогоо эгээл гээгдэнги байһан юм. Совхозой дирекци, партком, профком энэ коллективэй ажалые һайжаруулха, гээгдэлһээнь гаргаха тушаа ехэтэ оролдоно. Эдэбхитэй бэрхэ эмхидхэгшэ З. Д. Дашижаповае фермые даагшаар томилоод, бодотоор хүдэлхэ хүсэлтэй хүнүүдые малшад, һаалишадаар табяа. Шэнэ байра түхеэржэ, үнеэдые машинаар һааха, шэбхэ сэбэрлэхэ, тэжээл хубаарилжа үгэхэ гэхэ мэтэ ажалыень хуу оньһожоруулаа. Тэжээл буйлуулха цехыень шэнэдхэн заһабарилаа.

Хэрбээ нёдондо энэ коллектив бүхы жэлэй дүнгөөр үнеэн бүриһөө ойролоол 1300 килограмм һү һааһан һаа, мүнөө 9 һара соо тэрэнээ 1480 килограммда хүргөөд байна.

Ажахы мяха гүрэндэ худалдаха түсэбөө баһал муу бэшээр дүүргэнэ. Жэшээнь, жэлэй гурбан кварталда 4000 центнер мяха тушааха байһан һаа, 4050 центнер тушаагаа. Илангаяа зун-намарай үедэ хонид, үхэрнүүдые һайнаар бэлшээн, шахан таргалуулха хүдэлмэри һайнаар эмхидхэжэ шадаа. Нёдондо совхоз тус тустаа ойролоол 35 килограмм шэгнүүртэй 3 мянган хонидые мяханай комбинатда оруулһан һаа, мүнөө жэлдэ 2053 хонидые тус бүридэнь дунда зэргээр 43 килограмм шэгнүүртэйгээр тушаагаа. Оролдосотой бэрхэ хонишон Е. П. Лубсановагай һайнаар харууһалһан 600 гаран эрьенүүдынь тус бүридөө аяар 54—55 килограмм татаһан байна. Энээнэй ашаар гүрэндэ һайн шанартай, ехэ мяхан тушаагдаа, ажахыдашье ашаг олзо горитой орожо үгөө.

Байгша ондо энэ ажахыда тугал, хурьгад нёдондонойхиһоо олон абтаа. Тусхайлбал жэлэй үнгэрһэн юһэн һарада хамта 806 тугал түлжүүлэгдээ гэхэ гү, али зуун үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 84 тугал томо болгогдожо байна. Ингээд ноябрь, декабрь һарада олохон үнеэд, гунжад тугаллаха юм. Хэрбээ 1985 ондо 6568 хурьган абтаһан һаа, энэ жэлдэ 7008 хурьган түлжүүлэгдээ.

— Эдэ зарим тэды үрэ дүнгүүд ажалшад, малшадай оролдосото, эдэбхи үүсхэлтэ, үнэн шударгы ажалай ашаар туйлагдаа. Энэ жэлэй үбэлжэлгын хүнгэн бэшэ эрхэ байдалда үнгэргэгдэхөөр хүлеэгдэжэ байбашье һаань, туйлаһанаа улам батадхажа, үйлэдбэриингөө үрэ дүнгүүдые үшөө дээшэлүүлхэ дүүрэн хүсэлтэйбди,— гэжэ совхозой директор хэлэнэ.

Дүршэлтэй хүтэлбэрилэгшэ В. В. Муруевай энэ ажахыда һаяшагай хүдэлжэ байбашье һаань, эндэ бага бэшэ хубилалтанууд болоо. Совхозой үйлэдбэриин 55 подразделенинүүдэй 46-дань хамтын подряд болон чек хэрэглэн тоосохо гурим нэбтэрүүлэгдээ. Газар тарялан эрхилхэ зональна гурим, зүб севооборот ашаглагдана. Малай байрануудые һэльбэн шэнэлхэ оньһожоруулга үргэнөөр хэхэ, малшадта һайн гэр байрануудые барижа үгэхэ талаар горитой хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай.

Эдэ бүгэдэнь тиимэ ехэ бэшэшье һаа, мүнөө үе сагай эрилтын ёһоор хэгдэжэ байһан хурдадхалга, шэнэдхэн хубилгалгын түрүүшын алхамууд гэхэдэ алдуу болохогүй. Ажахын коллектив тохёолдоһон эрхэ байдалда бүхы хүсэеэ, арга боломжонуудаа элсүүлэн, хэзээ хэзээнэйхиһээ эршэмтэйгээр хүдэлжэ, энэ эхилээд байһан үбэлжэлгые амжалтатайгаар дабаха, урагшаа шэнэ алхам хэхэ гэжэ этигэгдэнэ.

М. НАМЖИЛОВ.

Хяагтын район.

[...]дээрэ: Үндэр шагнал —Хүндэлэлэй грамота барюулгын үедэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДҮНГҮҮД СОГСОЛОГДОБО

Бэшүүрэй совхоздо эдэ үдэрнүүдтэ таряа хуряаха, витаминтай ногооной гурил гаргаха талаар хэгдэһэн хүдэлмэриин дүнгүүд согсологдожо байна. Комбайнернуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ дүй дүршэлөөр баян механизатор Василий Лазаревич Горюнов шалгарба. Хоёрдохи һуурии И. Ф. Аносов, гурбадахиие Г. Анчилоев гэгшэд эзэлээ. Залуу комсомолец Юрий Цыбикмитов таряа хуряалга дээрэ онсо шалгаржа, түрүүшүүлһээ холо гээгдээгүй. Совхозой дирекци, партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд эдэ шалгарһан хүнүүдые урмашуулһан байха юм.

Тус ажахы һүүлэй хоёр үдэрэй хугасаа соо гүрэн түрэдөө 3000 центнер орооһо тушаажа, хараалагдаһан түсэбөө 1000 центнерээр үлүүлжэ шадаа.

Эдэнэр поли дээрэхи хүдэлмэрэе амжалтатай түгэсхэбэ. Намарай паар хахалха даабари дүүргэгдээ.

Коммунист Б. С. Чимитовэй даадаг АВМ-1,5 түхэлэй агрегадай звеногойхид сентябрь һарын һүүл болотор сэнтэй тэжээлээ бэлэдхэжэ, абаһан социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлбэ. Тусхайлбал, тус коллектив мүнөө 1000 центнер витаминтай ногооной гурил гаргаһан байха юм.

Б. ЦЫРЕНЖАПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Газетымнай штатнабэшэ фотокорреспондент В. Плуттын буулгаһан фото-зураг дээрэ Ивалгын хүдөө ажахын техникумэй һуралсалай ажахын түрүү һаалишадай нэгэн Цыбик-Ханда Батоцыреновна Шохонова байгша ондо үндэр һаам туйлажа, нүхэдэйнгээ һайшаал, магтаалда хүртэнэ. Машинаар үнеэдые һаадаг операторнуудай республиканска конкурсдо тэрэ хабаадахадаа, арга шадабари түгэс һаалишадай нэгэн байһанаа харуулаа һэн.

1987 ОНОЙ ЯНВАРИИН ТҮСЭБӨӨР

Улаан-Үдын оньһожоруулагдамал шэлэй заводто эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажалладаг хүдэлмэришэд олон юм. Шэл үйлэдбэрилэн гаргадаг цехэй үнинэй хүдэлмэришэн А. А. Быков тэдэнэй нэгэн мүн.

Энэ түрүү хүдэлмэришэн Агууехэ Октябриин социалис революциин 70 жэлэй ой болотор түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй даабариие сүм дүүргэхэ гэһэн үүсхэл гаргажа, завод дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эхи табиһан байха юм. Тэрэ хэлэһэн үгэдөө хүрэмөөр ажаллана. Байгша оной эхинһээ 54 мянган дүрбэлжэн метр шэл отолжо, жэлэйнгээ түсэб болзорһоо урид дүүргэбэ.

Тэрэнэй үүсхэлые дэмжэһэн шэл отологшод Б. Д. Жалсанов, Ю. П. Белич, Ц. Н. Шалданов, Н. П. Порфирьев, А. Я. Курбатов, В. Л. Санжиев гэгшэд жэлэйнгээ түсэбые мүн лэ уридшалан бэелүүлжэ амжаба. Жэлэй эхинһээ тэдэнэр тус бүридөө 48—52 мянган дүрбэлжэн метр шэл отолһон байха юм. Мүнөө эдэ хүдэлмэришэд ерэхэ жэлэй январиин түсэбөөр хүдэлнэ.

Цехэй коллективэй түсэбэй дүүргэлтэдэ тэдэнэр горитой хубита оруулна. Байгша оной эхиндэ социалис уялгануудые абажа байхадаа, цехэй хүдэлмэришэд жэлэй түсэбһөө гадуур 100 мянган дүрбэлжэн метр шэл отолхо гэһэн зорилго хараалаа һэн. Советскэ Союзай ажалшадта КПСС-эй ЦК-гай хандаһан Хандалгада харюу болгон уялгаяа шэнэлхэдээ, 15 мянган дүрбэлжэн метр шэл отолхоор хараалаа. Мүнөө дээрээ цехэй хүдэлмэришэд даабариһаа гадуур 101 мянган дүрбэлжэн метр шэл отолоод байна. Жэлэй дүүрэтэр тэдэнэр түсэбһөө гадуур 30 мянган дүрбэлжэн метр шэл отолхо арга боломжотой юм.

Е. СЕРГЕЕВ.

ҮНДЭР ШАГНАЛ УРЯАЛНА, УЯЛГАЛНА

ГАБШАГАЙ, ОРОЛДОСОТОЙ АЖАЛААР ХАРЮУСАХАЯА ЗЭҺЭНХЭЙ

ИВАЛГЫН районой дахинаа эмхидхэн байгуулагдаһанһаа хойшо ойролоо жэл хоёр һара шахуу саг үнгэрбэ. Түрүүшын үеэр районой партийна, совет болон хүтэлбэрилхы бусад органуудые бүридүүлгын, эмхи зургаануудые түбхинүүлгын эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулагдаһан, ехэл сүлөөгүй саг байгаа. Гэбэшье байгууламжын асуудалнуудаар дашуурһан ушар энэ үедэ огто үзэгдөөгүй, ажахынуудай, промышленна предприятинуудай, барилгын эмхинүүдэй, мүн бусад эмхи зургаануудай ажалша коллективүүдэй хүдэлмэри өөрынгөө халуун урасхалаар үргэлжэлһөөр һэн.

Арбан нэгэдэхи түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэлэй жэлые амжалтатайгаар дүүргэхын, КПСС-эй XXVII съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэ нийтын социалис мүрысөөнэй ябаса улам эршэдэһэн зэргэтэй. Энэ ушарта районой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхи эрмэлзэлтэйгээр хүдэлһэниинь, ажалайнгаа али бүхы ашаг үрые дээшэлүүлхын тула оролдоһониинь ехэ һайшаалтай. Тэдэнэр түбхын түрүүндэ ерэхэ малай үбэлжэлгын харюусалгатай хаһые эмхи гуримтайгаар, үндэр үрэ дүнгүүдтэйгээр үнгэргэхэ асуудалда анхаралаа онсо хандуулаа.

Тиигэжэ районой бүгэдэ малшад 1985—1986 онуудай малай үбэлжэлгын хаһые нэрэдээ хүрэмөөр, хэлэһэн үгэеэ батадхан харуулмаар хүдэлөө гээшэ. Үнгэрһэн жэлэй туршада малай тэжээлэй бата найдамтай үндэһэ һуури байгуулхын тула район соо ехэ юумэн хэгдэһэн, һанаһанда хүрэмөөр ороо̆һо тарянай, тэжээлэй ургамалнуудай ургаса хуряагдаһан байха юм. Эдэнэрэйл аша туһаар нийтын адууһа мал тэжээлээр яһала хангагданхай. Үбэлжэлгые дабаһан зэргэтэй. Малай гарзаха ушар эрид үсөөрһэн, ашаг шэмэнь дээшэлһэн байна.

Үнгэрэгшэ 1985—1986 онуудай малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар түгэсхэжэ, үбэлэй үедэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, Гүрэндэ худалдаха талаар үндэр үрэ дүнгүүдые туйлан, Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илаһанай түлөө Ивалгын райондо КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамота олгогдоһон байна. Энэ хадаа эндэхи малшадай зоримгой, габшагай ажалые, ехэ оролдолгые үндэрөөр сэгнэһэн, солыень дуудаһан бодото гэршэ болоно бшуу.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотые райондо барюулгада зорюулһан баярай суглаан Ивалгада районой соёлой байшан соо үнгэргэгдэбэ. Энэ суглаанда районой мал ажалай, тарян ажалай түрүүшүүл, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, партийна организацинуудай секретарьнар, ажахынуудай, промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд уригдаһан байна. Тиихэдэ хүршэ Улаан-Үдын Советскэ болон мүрысэдэг Тарбагатайн районуудай түлөөлэгшэд энэ суглаанай хүдэлмэридэ хабаадалсаба.

КПСС-эй обкомой бюрогой, республикын Министрнүүдэй Соведэй, профсоюзуудай республиканска соведэй болон ВЛКСМ-эй обкомой даалгабаряар энэ үндэр шагналые — Хүндэлэлэй грамотые районой хүтэлбэрилэгшэдтэ, ажалай түрүүшүүлэй түлөөлэгшэдтэ КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүн, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, республикын агропромышленна комитедэй түрүүлэгшэ А. И. Плотников барюулба.

Тэрэнэй удаа арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Б. Чимитов суглаан дээрэ элидхэл хэһэн байна. Малай үбэлжэлгын хаһадахи хүдэлмэриин дүнгүүд тухай элидхэлшэ дэлгэрэнгы тогтоо. Энэ хадаа районой малшадай арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтын түлөө тэмсэлэй шиидхэхы удха шанартай шатань байһан шуу. Арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын юһэн һарын туршада районой ажахынуудта хэгдэһэн хүдэлмэри тухай тэмдэглээ. Тиихэдээ механизаторнуудай болон мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй жэшээтэ ажалые магтаһан, ажалай түрүүшүүлэй нэрэ алдарые дурдаһан, тэдэндэ баяр баясхалан хүргэһэн байха юм.

Мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха түрүүшын жэлэй түсэбые амжалтатай дүүргэхэ, 1986—1987 онуудай малай үбэлжэлгые һайнаар, ашаг үрэ ехэтэйгээр үнгэргэхэ арга боломжо район соо гүйсэд бии гэжэ элидхэлшэ мэдүүлээ. Тэрэнээ мүнөө үеын байдалай тоо, баримтануудаар, бодото хэрэгүүдээр баримталан харуулаа. Үбһэ хуряаха, сенаж дараха, витаминтай ногооной гурил татаха түсэб үлүүлэгдэнхэй. Гансал силос даралга сагай уларилай эрхэ байдалһаа боложо, урагшагүйдөө. Бэлэдхэгдэһэн тэжээлэй шанар хэзээ хэзээнэйхиһээ һайн. Малай үбэлжэлгын байрануудые, тэжээлэй цехүүдые бэлдэхэ, малшадай ажаһуудал тушаа анхарха асуудалнууд бүтэмжэтэйгөөр шиидхэгдэнэ.

Ургаса хуряалгын хүдэлмэринүүдэй гол түлэб дүүрэһэнтэй дашарамдуулан, механизаторнуудай хүдэлмэриие элидхэлшэ багсаамжалан харуулаа. Энэ жэлэй ургаса нилээд һайн. Район соо бүхы дээрээ гектар бүриһөө дунда зэргээр 18,3 центнер ороо̆һото ургамалнууд, 95 центнер хартаабха хуряагдаа. Түрүү ажахынуудай, бригадануудай үрэ дүнгүүд бури дээгүүр ааб даа. Жэшээнь, Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын нүхэр Колмаковой даадаг бригадын коллектив энэ жэлдэ 44,6 мянган центнер ороо̆һо хуряаха даабаритай һаа, тэрэнээ аяар 20 мянган центнерээр үлүүлээ. Гектар бүриһөө эндэ дунда зэргээр 21,3 центнер ороо̆һон сохигдоо бшуу. Энэл ажахын хартаабхашад гектар бүриһөө дунда зэргээр 206 центнер ургаса малтаһан байна.

Гэхэтэй хамта элидхэлшэ районой болон зарим ажахынуудай байдалда ушардаг дутагдалнууд болон шиидхэгдээгүй асуудалнууд тушаа горитой тогтоо. 1986—1987 онуудай малай үбэлжэлгын үедэ районой малшадай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай тобшоор мэдээсэһэн байна.

Энэ суглаан дээрэ «Пригородный» совхозой партбюрогой секретарь М. К. Шомоев, Сотниковой шубуунай фабрикын слесарь-оператор П. Г. Акулов, Ивалгын совхоз-техникумэй һаалишан А. Б. Гомбоев, ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай хүдөө ажахын НИИ-гэй ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ А. Г. Дубровская, Ивалгын ОПХ-гай механизатор В. И. Колмаков, һуралсалай «Байгал» ажахын ахамад ветврач Д. А. Петухов, Улаан-Үдын шубуунай фабрикын директор Г. П. Тюменцев, «Заветы Ильича» совхозой тугалшан А. Г. Гомбожапова гэгшэд үгэ хэлээ.

Суглаанда хабаадагшадые КПСС-эй Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь Е. М. Мацуков, КПСС-эй Тарбагатайн райкомой хүдөө ажахын таһагые даагша В. М. Бутуханов үндэр шагналаарнь хани халуунаар амаршалаад, саашадаа бури ехэ, арьбан дэлгэр амжалта туйлахыень хүсэбэ.

Суглаанай эсэстэ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь А. П. Цымбалюк дэлгэрэнгы үгэ хэлэһэн байна. Илангаяа малшадай саашадаа шиидхэхэ зорилгонууд тушаа тэрэ анхаралаа хандуулаа.

1986—1987 онуудай малай үбэлжэлгын үедэ районой малшадай бэелүүлхэ социалис уялгануудые баярай суглаанда хабаадагшад нэгэн дуугаар баталан абаа. Эдэ абаһан уялгануудаа дүүргэхын түлөө, Агуехэ Октябриин революциин 70 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө бүхы хаба шадалаа, оюун бэлигээ зорюулхабди, хэлэһэн үгэ бодото хэрэг хоёрой хоорондо алгасаан гарахагүй байха гэжэ мэдүүлбэ.

Суглаанай түгэсхэлдэ хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ, буйлуулха талаар түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые, абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхэдээ туйлаһан амжалтануудай түлөө СССР-эй орден болон медальнуудаар шагнагдаһан хүнүүдтэ энэ үндэр шагналнуудые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй нэрэһээ А. И. Плотников баяр баясхалангай оршон байдалда барюулба.

ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай хүдөө ажахын НИИ-гэй ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ А. Г. Дубровскаяда Ленинэй орден, Улаан-Үдын шубуунай фабрикын директор Г. А. Тюменцевтэ Октябриин Революциин орден, Ивалгын совхоз-техникумэй һаалишан А. П. Гомбоевто, Оронгын совхозой һаалишан А. И. Сусловада Ажалай Улаан Тугай орденууд барюулагдаба. Тэрэшэлэн Арадуудай хани барисаанай, «Хүндэлэлэй Тэмдэг», Ажалай Алдар Солын III шатын орденууд, «Ажалай шэн габьяагай түлөө», «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медальнууд бүлэг түрүүшүүлэй энгэртэ зүүлгэгдэһэн байха юм.

Г. ЦЫРЕТОРОВ,
манай корр.

СОВЕТ-АМЕРИКАН УУЛЗАЛГА ДҮҮРЭБЭ

РЕЙКЬЯВИК. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой США-гай Президент Р. Рейгантэй уулзалга эндэ дүүрэбэ. Октябриин 12-то М. С. Горбачев. Р. Рейган хоёр дахин хөөрэлдөө,

Ядерна буу зэбсэгүүдые хуряалгын гол асуудалнууд, уласхоорондын аюулгүй байдалые хангалгын харгы замууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Уулзалгын дүүрэһэнэй һүүлээр М. С. Горбачев пресс-конференци үнтэргөө. Уулзалгын хэблэлэй түбтэ сугларһан дэлхэйн олон оронуудай корреспондентнүүд эндэ байбад.

Мэдүүлгэ соогоо, асуудалнуудта үгэһэн харюунууд дотороо М. С. Горбачев Президент Р. Рейгантэй уулзалгын дүнгүүдые найруулан тодорхойлбо,

МОСКВАҺАА МОРДОБО

Буркина Фасогой Революциин Национальна Соведэй Түрүүлэгшэ, правительствын Президент ба толгойлогшо капитан Томас Санкара октябриин 12-то Советскэ Союзһаа мордобо. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон Совет правительствын уряалаар хани ёһоной албанай хэрэгээр тэрэ манай орондо ерэһэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. А. Громыко болон бусад тусхай тушаалтад аэродром дээрэ Т. Санкарае үдэшэбэ.

(ТАСС).

ВЫСТАВКЭ НЭЭГДЭБЭ

Рейкьявигай 200 жэлэй ойдо зорюулагдаһан выставкэ Исландиин ниислэлэй түүхэтэй ба мүнөөдэрэй байдалтай танилсуулна. Октябриин 11-дэ Москвагай Хани барисаанай байшанда тэрэ нээгдээ.

Исландиин уран зураашадай бүтээһэн графическа хүдэлмэринүүд, плакадууд, фото-зурагууд, Исландиин үндэһэн театрай хүгжэлтэтэй холбоотой фотодокументнүүд табигданхай.

Эдэ үдэрнүүдтэ дэлхэйн олониитын анхарал Рейкьявигта хандуулагданхай, гээд выставкэ нээлгын баяр ёһолол дээрэ онсолон тэмдэглэгдээ. СССР-эй болон США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй хөөрэлдөөнүүдэй эсэстэ мүнөө үеын гол асуудалнуудые шиидхэхэ талаар амжалта туйлагдаха бээз гэжэ найдажа байһанаа бүхы хүнүүд мэдүүлнэ.

Соёлой талаар СССР-эй болон Исландиин хоорондохи харилсаа холбоон хоёр оронной арадуудай хоорондохи этигэл найдалые болон үгэеэ ойлголсолгые бэхижүүлгэдэ, Европо түбидэ амгалан тайбан ба аюулгүй байдал батадхалгада туһа нэмэри болоно гээд үгэ хэлэһэн хүнүүд тэмдэглэбэ.

(ТАСС).

ЭМХИТЭЙГЭЭР ЭХИЛЭЭ

Үнгэрэгшэ зунай бэлшээриин хаһада манай отделениин малшад муу бэшээр хүдэлөө гэхээр. Хээрын бэлшээриин ногооной һайн байһаниие һэмбаашалжа, үхэрнүүдээ үглөөнэй бүрэнхыһөө эхилжэ, үдэшын харанхы болотор адуулдаг байгаа.

Тэрээнэй ашаар олохон малшад зунай һаранuудта үхэрнүүдэй шэгнүүрые нэмээхэ, таргалуулха даабаряа үлүүлэн дүүргээ. Мүнөө тэдэнэр малай тарганиие улам дээшэлүүлхэ, үбэлжэлгын эхинһээ хойшо тэдэнээ һайнаар эдеэлүүлхэ гэжэ оролдоно.

Тусхайлбал, мүнөө үедэ яһала урин дулаан байгаашье һаань, манай отделениинхид зарим жэжэ малые үдэрынь һайса адуулхынгаа хажуугаар, тэдэндээ буйлуулһан тэжээл эдюулжэ захалаа. Түбэй тэжээлэй цехтэ сүүдхэ бури 12 тонно һолоомо, талха тарянай зүйл халуун ууралда дэбтээжэ, 900 жэжэ буруунуудта эдюулнэбди. Энэ цехтэ В. Ц. Цыбжитов һайнаар хүдэлдэг.

Дүршэлтэй малшан З. Ц. Жамбалов даажа абаһан үхэрнүүдээ бури сентябриин 1-һээ үбэлэй гуримаар харууһалжа, эдеэлүүлжэ захаланхай. Бүхы 120 буруугаа һарын туршада оролдосотойгоор харууһалжа, эдеэлүүлжэ, тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдэ 800 граммаар нэмэбэ. Энэ малшан үхэрнүүдээ үдэрынь хураагдаһан тарянай полидо адуулаад, үдэшэ, үглөөниинь буйлуулһан талха тарянай зүйл эдюулдэг.

Хотогор гэжэ газарта байратай баһал үнинэй үхэршэн В. Г. Ринчинова хүхүүли тугалтай 140 үнеэдые харууһална. Жэлэй эхинһээ хойшо үнеэдһээ 70 тугал абаад, һайнаар түлжүүлнэ. Жэлэй үлэһэн 3 һарада үшөө 60 гаран тугал абахаар хараална. Энэ гүүртынхид малайнгаа байра байдалые хуу заһабариланхай, дулааланхай. Илангаяа үбэлдөө нарай тугалнуудые байлгаха дулаан байра һайнаар бэлдээ.

Отделениин бусад малшадшье үбэлжэлгэдөө муу бэшээр бэлдээ гэжэ хэлэхээр.

И. БАТУЕВ,
Хориин совхозой нэгэдэхи отделениие эрхилэгшэ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

СЪЕЗДЫН ХАРАА ШЭГЛЭЛЭЭР

ӨӨhЭДӨӨЛ ЭХИЛХЭ ЁhОТОЙБДИ

Партиин XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай июнийн (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд манай колхозой урда тон харюусалгатай, хүнгэн бэшэ зорилгонуудые табиба. Үйлэдбэриин бүхы участогууд дээрэ эмхитэйгээр, журамтайгаар, бүхы хүсэ шадалаа үгэжэ хүдэлхэ, партийна организациин ажал ябуулгын онол арганууды шэнэлэн хубилгаха эрилтэнүүд табигдаа.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленумэй һүүлээр эхилhэн шэнэдхэн хубилгалгын хүдэлмэри манай ажабайдалай бүхы талада һайн нүлөө үзүүлжэ, хүнүүдэй ажалдаа хандаса оңдоо болоо. Ажалша коллективүүдтэ ажалай эмхидхэл, журам һайжаржа, һайн үрэ дүнгүүд туйлагдадаг болоо. Манай колхоз үнгэрhэн табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые муу бэшээр дүүргээ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Гансал гүрэндэ ноохо худалдаха түсэб дүүргэгдээгүй.

Энэ жэлэй дүнгүүдые абажа хараха болоо hаа, баhал урагшатай гээд хэлэхээр. Гүрэндэ hү худалдаха байгша оной юһэн hарын түсэб уридшалан дүүргэгдээ. Тиихэдэ мяха худалдаха түсэб дүүргэгдэхэ. Нийтын адууhа малда хэзээ хэзээнэйхиhээ ехэ, һайн шанартай үбhэн бэлэдхэгдээ. Мүн гүрэндэ ороохо худалдаха даабари дүүргэгдээ. Эдэ амжалтануудаймнай саана бүхы колхозниигуудаймнай үдэр бүриин шударгы шанга ажал харагдана. Съездын һүүлээр хүн бүхэн эдэбхижээ, даалгагдаhан ажалдаа урдынхиhаа бүри ханамжатайгаар, харюусалгатайгаар хандана. Юрэдөөл үнгэрhэн үеые ажаглан харахада ехэ хубилалтанууд болоо.

Манай колхозой партийна организацида бүхыдөө 68 коммунист тоологдоно. Бүхы колхозниигуудаймнай зургаадахи хүн бүхэниинь партиин гэшүүн болоно. Тэёд эдэмнай ходоодоо түрүү зэргэдэ ябаха үүргэеэ хэр зэргэ дүүргэнэ гээшэб? Партийна хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгалгада хэр эдэбхитэйгээр хабаадана гээшэб? Үйлэдбэриин гол участогууда ажалладаг коммунистнуудай олонхинь ажал хэрэгээрээ жэшээ харуулна, эшэ үрэ ехэтэй хүдэлжэ, социалис мүрысөөндэ түрүүлнэ. Партиин гэшүүд hаалишад Е. Н. Ткачева, Л. К. Уфимцева, хонишон Л. Т. Сакияев, механизатор К. П. Богидаев, В. К. Сидинкин болон бусад түсэбтэ даабаринуудаа ходоодоо үлүүлжэ, урагша hанаатайгаар ажаллажа байдаг зонууд. Эдэмнай социалис мүрысөөндэ оло дахин шалгаржа, түрүү һуури эзэлhэн байна.

Гэхэтэй хамта, зарим коммунистнуудай түрүү зэргэдэ ябажа, бусадые дахуулха, үндэр бүтээсэтэ ажалда тэдэниие элсүүлхэ уялгатай хүнүүд аад, өөһэдөө мүрысөөндэ хойгуур ябадаг байна. Урдань суглаан дээрэ элдэб хэмжээнүүдые хараалаад лэ орхижорхидог байгаабди. Энэмнай өөрөө бүтэшэхөөр hанагдадаг бэлэй. Эдэ хэмжээнүүдые заатагүй бэелүүлхэ гэhэн эмхидхэлэй хүдэлмэри хүнүүдэй дунда муугаар ябуулагдадаг байгаа. Коммунистын hанажа, бодожо ябаhанаар балай hонирхогдодоггүй байгдаа. Түсэб, даабаря дүүргэжэ, журам эбдэнгүй ябаал hаа, эрхим гэжэ тоологдодог hэн. Тиимэhээ коммунист бүхэнтэй ябуулагдадаг хүдэлмэри, тэдэнэй ажал ябуулга сэгнэхэ хэрэг hула байгаа.

Ушар тиимэhээ олонхи коммунистнууд эдэбхигүй, нийтын хүдэлмэридэ муугаар хабаададаг байгаа. Партийна суглаануудташье арай гэжэ ерээд, миин hуугаад ошохо. Үгы гэбэл, элдэб шалтагаан оложо, суглаандаашье ерэхэгүй аргаяа бэдэрхэ. Партийна даабари үгэхэдэ ходол арсаха арга бэдэрхэ. Тэрээниие дүүргэхэдээшье харюусалгагүйгөөр, хэhэн хэбэртэй болоод, хаяжархиха.

Харин мүнөө партком партийна хүдэлмэриие үндэhэнһөө шэнэдхэн хубилгаха зорилго табяад, коммунист бүхэниие гол хэрэгтэ, ажалдаа эдэбхитэйгээр хабаадуулха, шэнэдхэн хубилгалгын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэдэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха. Хурдадхалга, шэнэдхэн хубилгалга гэжэ гүнзэгы, тон ехэ удха шанартай ойлгосонуудые хүбинь хэрэг болгохые оролдодог байна. Энэ талаар партийна суглаануудые бэлдэхэ, үнгэргэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулhан байнабди. Энээнэй ашаар суглаанууд коммунистнуудай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэдэг боложо, шүүмжэлэл, өөрыгөө шүүмжэлэл дэлгэрдэг болоо. Коммунистнууд мүнөө сагай эрилтэнүүдые hайн ойлгожо, hанаhан бодоhоноо сэхэ руунь хэлэдэг, хамтын хэрэгэй түлөө оролдодог болоо гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Жэшээ болгон, үбhэ тэжээл бэлэдхэхын урда тээ болоhон партийна суглаа абажа харая. Эндэ үгэ хэлэhэн коммунист бүхэн энэ хүдэлмэриин шиидхэхы удха шанартай байhые тэмдэглэхэ зуураа, элдэб олон дурадхал оруулhан, hанамжаяа хэлэhэн байна. Жэшээнь, үнинэй коммунист Яков Андриянович Кузнецов ургуулhан ургасала бүхыдэнь хуряажа абаха тухай ехэ шангаар хэлээ hэн. Тэрэ жэл бүри ехэ сабшалангай хурлагдангүй үлэдэгые сэхэ шүүмжэлhэн, үбhэ хуряалгые түргэн үнгэргэхэ арга боломжын бии байhые тэмдэглэhэн байна. Эндэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдшье шүүмжэлэлдэ ороhон байна. Энэ суглаанай дүнгөөр тусхай тогтоол абтажа, тэрээниие дүүргэлгэ нарийнаар шалгагдаа.

Мүнөө энэ суглаанай аша үрэ харагдаад байна. Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ оройдоол хорёод үдэр соо дүүргэгдээ. Энээнhээ урагша сентябрь гаратар үнжэгайрдаг байгаа. Тиихэдэ бүхы абтаhан үбhэнэй диилэнхи хубинь нэгэдэхи классай гэжэ элирхэйлэгдээ. Коммунистнуудай дурадхаhанай ёhоор энэ жэлдэ үбhэшэдэй звенонууд олошоруулагдаhан байгаа. Тэдэнэй олонхиинь коммунистнууд толгойлжо, хүдэлмэрииень ёhотой эмхидхэжэ шадаhан байна. Звено бүхэндэ партийна бүлэгүүд эмхидхэгдээ. Тэдэниие эдэбхитэй коммунистнууд ударидажа, үбhэшэдые аша үрэтэй ажалда элсүүлжэ шадаа. Ц. Б. Абидуевэй звено 1840 центнер үбhэ бэлэдхэхэ түсэбтэй аад, тэрээнээ 2876 центнерээр хүргэhэн байна. Бэшэшье звенонууд байгаа даабаринуудаа үлүүлээ. Эдэ гурэндэ үйлэдбэри дээрэ, партийна организациин ажал ябуулгада, коммунистнуудайшье дунда боложо байhан хубилалтые гэршэлнэ ха юм.

Коммунистнуудые эдэбхижүүлхэ, харюусалгыень дээшэлүүлхэ онол аргануудай нэгэн болохо тэдэнэй тоосоо шагнаха хэрэг үргэнөөр хэрэглэнэбди. Һүүлэй үедэ парткомой заседани болон партийна суглаанууд дээрэ коммунистнууд — колхозой ахамад зоотехник М. И. Лизунов, инженер-электрик Б. Р. Бадмаев гэгшэд тоосоо. Эндэ ёhотойл партийна хөөрэлдөөнүүд болодог. Коммунистнуудай һайн талыень тэмдэглэхэ зуураа, дутуу дунданууднень сэхэ нюуртань хэлэдэг, тэдэниие усадхаха эрилтэ табидаг байнабди. Эндэ тоосоhон нүхэдэй холын бодолтойгоор хүдэлдэггүй, эдэбхи муутай, ажалдаа шэнэ онол аргануудые хэрэглэхые оролдодоггүй байhаниинь шүүмжэлэгдээ hэн.

Гэбэшье парткомой хүдэлмэридэ шэнэдхэн хубилгалга хэгдэнэ гэхын аргагүй. Парткомой гэшүүд болон цеховэ партийна организациин секретарьнарта саг үргэлжэ хэлэжэ, hануулжа байха ушар гарана. Мүн өөрөөшье шэнэ сагай эрилтын ёhоор хүдэлмэриеэ хубилгахые оролдоноб. Съезд дээрэ хэлэгдэhэнэй ёhоор эхэнхи сагаа хүнүүдэй дунда, ажалша коллективүүдтэ үнгэргэхые оролдогдоно гээшэ. Энэ хэдаа юрын хүнүүдэй hанал бодол hайн ойлгохо, тэдэнэй бодото байдалые мэдэжэ абаха, тэдээндэ туhалха арга олгожо үгэнэ. Энээнэй тон туhатай, аша үрэтэй байhаниинь эли.

Партиин райкомой зүгhөө элдэб жэжэ-божо асуудалнуудаар суглаанууд зарлагдахаа болёошье hаа, энэ тэрэ заабари ү[...]хэ, элдэб олон мэдээсэл, түсэб болон тоосоо эрихэ хэрэг үшөөл усадхагдаагүй. Тиимэhээ эдэниие бэшэжэ, ехэ сагаа гээхэ баатай болонобди. Үшөө нэгэ шухала асуудал гэхэдэ, партийна организациин хүдэлмэри саарhаар сэгнэхэ заншал үргэлжэлhөөр. Шалгалтаар ерэhэн хүнэй урда тэрээндэ хэрэгтэй бүхы саарhатай байгаа hаа, hайнаар хүдэлжэ байhан хүн болохош. Харин үгы hаань — муу. Иимэ заншал болюулхаар болоо. Оройдоо саарhагүйгөөр хүдэлхэ ёhотойбди гэнэгүйб. Хэмжээ ябуулганuудгүйгөөр, түсэбгүйгөөр хүдэлхын аргагүй. Гэбэшье бидэнэй гол уялга хүнүүдэй дунда, ажалша коллективүүдэй дунда партийна хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй. Юрэдөөл, бидэнэй хэхэ, дүүргэхэ юумэн ехэ. Шэнэдхэн хубилгалгын үедэ бии болоhон онол арга, дүй дүршэл суглуулжа, цеховэ парторганизацинуудта, партийна бүлэгүүдтэ дэлгэрүүлхэ ёhотойбди.

Онсолон хэлэхэдэ, шэнэдхэн хубилгалгаар түрүүшын алхамууд хэгдэжэ байна гээшэ. Тэдэниие өөhэдөөл эхилжэ, үргэн дэлисэтэйгээр ябуулхые оролдохобди. Хуушанай харгыгаар hанаа амар ябаха саг бусалтагүйгөөр ошоо. Тиимэhээ бүхы хүдэлмэриеэ съездын эрилтэнүүдэй ёhоор хубилгаагүй hаа, арбан хоёрдохи табан жэлдэ табигдаhан асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлжэ шадахагүйбди.

Б. БАЗАРОВ,
Бэшүүрэй районой «Дружба» колхозой парткомой секретарь.

Түнхэнэй районой Ажалай Улаан Тугай ордено «Сибиряк» колхозой hаалишад гүрэндэ hү худалдаха жэлэйнгээ даабари байгша оной сентябриин 7-до дүүргэбэ.

Тоhоной заводто 23000 центнер hүн тушаагдажа, түсэбынь 110 процент болоо.

Тус ажахыда дүй дүршэл ехэтэй 44 hаалишад hүнэй табан фермэдэ хүдэлдэг юм. Тэдэнэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ Түхэреэнэй МТФ-гэй коллектив онсо шалгарна. Эндэ хүдэлдэг 12 hаалишадай дунда ажалай ветеранууд Ольга Александровна Кобелева, Агафья Ивановна Домышева гэгшэд юhэн hарын хугасаа соо үнеэн бүриhөө 2800-гаад килограмм hү hаагаа. Тэдэнэр жэлэй дүүрэтэр 3000 килограммhаа дээшэ тушааха зорилготой.

Түхэреэнэй hүнэй фермые даагша Крестинья Спиридоновна Кобелева нийтын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг гээшэ. Тэрэ колхозой парткомой, КПСС-эй райкомой гэшүүн юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарhаа): Түхэреэнэй МТФ-е даагша, коммунист К. С. Кобелева, колхозой мэдээжэ hаалишан А. И. Домышева.

Мал ажал—онсо шухала [illegible]

ШАХАЛГЫ[illegible] ШЭНЭ ГУРИМ[illegible]

Бүри урда жэлнүүдтэ намар-үбэлэй үедэ ма[illegible] үхэрнүүдые шахан таргалуулха хүдэлмэри муу [illegible]хидхэгдэдэг байhан юм. Тиигэбэшье энэмнай [illegible]рилгэ, гүрэндэ худалдалгые эрид дээшэлүү[illegible] үшөөл шиидхэжэ шададаггүй байгаа.

Энээниие хараада абажа, үхэрэй мяха үйлэ[illegible] точно-цеховэ гэхэ гү, али промышленна үндэhэн[illegible] эмхидхэдэг болохо гэжэ шиидээбди.

Тэрэмнай гурбан цикл болгогдожо хубаагда[illegible] хэдэ, түрүүн hүн тэжээл дээрэ байhан нарай [illegible] 90—120 хоногой туршада тусхай рационой [illegible]жэ, томохонууд болгоод, хоёрдохи цехтэ [illegible]нэбди. Эндэ тугалнууд 200—250 хоногой тур[illegible]лагдадаг. Энэ үе соо тэдэ малда элдэб янзын [illegible] жээл эдюулэгдэдэг юм. Тиигэжэ тус тустаа [illegible]граммhаа дээшэ шэгнүүртэй болоhон үхэрнүүд [illegible]тэ оруулагдадаг. Тэндэ мал 80-hаа 120 хү[illegible] шахагдажа, тус тустаа 420—450 килограмм [illegible] мяханай комбинадта тушаагдана. Энэ цехтэ үх[illegible] таhалгануудтай байра соо уягдангүй байлгагда[illegible]нуудта бүйлүүлагдаhан, шэмэтэй тэжээл, үйрүү[illegible]ха тараанай зүйл эдюулэгдэнэ.

Эндэ үхэрнүүдэй шэгнүүр эгээл ехээр [illegible]шэ. Жэшээнь, дүршэл шадабари ехэтэй түрүү [illegible] Жигмитов нёдондо түрүүн тус тустаа 354 ки[illegible] нүүртэй үхэрнүүдые тушаажа абаад, гурбан hа[illegible] шахахадаа, тус бүриинь шэгнүүрые 75—80 ки[illegible] мээгээ hэн. Тусхайлбал, сентябрьда үхэр бү[illegible] сүүдхын 777 граммаар, октябрьда 1110 грамм[illegible]да 916 граммаар ехэ болгоо. Тиигэжэ бэрхэ [illegible] Шагдарович Санжима Нанзатовна хоёр бүх[illegible] үхэрнүүдэй тус бүриинь 425 килограмм [illegible] мяханай комбинадта ябуулаа.

Шэгнүүр ехэтэй, тарган мал эндэhээ тушаа[illegible] совхоз 61 мянган түхэригэй нэмэлтэ түлбэри [illegible]шад Жигмитовтэн гэр бүлөөрөө ажалай нэм[illegible]дэ 1055 түхэриг абаа.

Мүнөө шахан таргалуулгын цехтэ 94 томо үх[illegible]на. Тэдэниие баhал бэрхэ малшан Н. Б. Бу[illegible]фья нүхэртэеэ харууhалдаг. Эдэнэр тэдэ мал[illegible] шээриин эхилхэ үеэр абаhан юм. Намсарай Б[illegible] бэлшээриин хаhые эрхимээр хэрэглэжэ шадаа[illegible]да үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ 1000 [illegible] мээhэн hаа, июльдэ 1140 граммаар, августа[illegible]маар ехэ болгоо.

Бүри сентябриин 1-hээ хойшо шахамалнууд[illegible] тусхай рационоор эдеэлүүлэгдэжэ байнхай. Үхэр[illegible]рэй 4 килограмм үйрүүлэгдэhэн талха тар[illegible]райгаар үгтэнэ. Мүн hая сабшагдаhан зеленко[illegible]лос эдюулэгдэдэг.

Мяханда тушаагдаха малые иигэжэ поточно[illegible]маар харууhалха, эдеэлүүлхэ, тэрэ мүртөө зү[illegible] шээриие hайнаар хэрэглэжэ, намар-үбэлэй ша[illegible] эмхидхээд байхада, мяха үйлэдбэрилгэ нилээд [illegible]дэнэ. Гүрэндэ эрхим шанартай продукци худал[illegible]хыдашье ашагтай байна ха юм. Байгша ондо [illegible] мяха худалдаха жэлэй түсэбые болзорhоонь ур[illegible] аргатай.

Гэхэтэй хамта мал шахалгымнай байра ехээр [illegible]бэн шэнэлхээр болонхой. Эндэ ямаршье оньhо[illegible] шахуу. Шэбхэ сэбэрлэхэ, тэжээлые хөбтөнүүд[illegible] тэр ехэнхи ажал хүнүүдэй гараар лэ хэгдэдэг. [illegible] нэгэ трактор үгыт гэжэ совхозой хүтэлбэрил[illegible]дэгбди.

Эдэ бүгэдэ асуудалнууд түргэн шиидхэгдэхэ[illegible] шахалгын ажалые шэнэ гуримаар эмхидхэдэг [illegible]хада, хүдэлмэриин эрхэ байдал түлюур муу [illegible] юумыемнай гэдэргэнь татаха, үрэ дүнгүүдые[illegible]ха ха юм.

Хэжэнгын совхозой мал шахалгын комплексын [illegible]

Б. Ра[illegible]

Шэнэдхэн зэбсэгжүүлгын шэди

ХУБИЛАЛТАНУУД БОЛОНО

Тимлюйн цементын заводой коллектив мүнөө үедэ хүгжэлтынгөө харюусалгата шатые дабажа байнхай. Олон жэлэй туршада ажаллажа, түрэл заводтоо «Коммунис ажалай предприяти» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгуулhан хүдэлмэришэдэй хэрэг уг залгамжалуулха залуушуул һүүлэй үедэ олон боложо байнхай. Мүн заводой үйлэдбэридэ удаан саг соо ашаглажа, хуушарhан оньhон түхеэрэлгэнүүдэй орондо мүнөө үеын орёо хүсэ ехэтэй автомадууд тодхогдоно. Һаяын саг болотор Черемховско, Кузнецкэ шулуун нүүрhэ эндэ шатаажа, клинкер үйлэдбэрилэн гаргадаг байгаа. Харин тэндэхи нүүрhэнэй нөөсэнүүдэй бага болоходо, һалбариин министерствын шиидхэбэреэр Нерюнгриин шулуун нүүрhэн хэрэглэгдэдэг болоо.

— Шэнэ шулуун нүүрhэнэй бэлэхэнээр бутаржа, бүхы түхеэрэлгэнүүдээр hаадгүйгөөр гарахадань, клинкер үйлэдбэрилгые хүтэлхэнь бэрхэтэй болоо hэн. Энэл ушарhаа эрьелдэдэг хоёрдохи пеэшэндэ аба̄ри болоо бэлэй. Шэнэ түлишэдэ тааруулан технологи хубилгаха заhабарилгын ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Мүн гурбадахи пеэшэниие үргэдхэебди. Тиигэжэ энээнэй ашаар халаанай туршада клинкер үйлэдбэрилгэ хэдэн тонноор дээшэлээ. Эдэ бүхы хүдэлмэри богони болзор соо бэелүүлжэ, завод цемент үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбөө урагшатайгаар дүүргэнэ,— гэжэ цехэй начальнигай орлогшо В. С. Рженов хөөрэнэ.

Арба гаран жэлэй туршада тус заводто ажаллажа байhан энэ хүнтэй хөөрэлдэhөөр цех руу ерэбэбди. Эбдэрhэн түхеэрэлгэнүүд, сэбэрлэгдэжэ үшөө үрдигдөөгүй бог шорой эндэ хэгдэhэн заhабарилгын хүдэлмэриие гэршэлнэ. 127 метр утатай эрьелдэдэг пеэшэнгүүдэй хажуугаар гараад, залан хүтэлбэрилгын пультын будкада оробобди. Улаан, ногоон, шара лампочканууд пультда онигошолдоно. Мастер А. А. Кудрявцевай хүтэлбэрилдэг коллектив халаанаа тушаахаяа бэлдэжэ байгаа hэн.

— Заhабарилгын һүүлээр hаадгүйгөөр хүдэлнэбди. Халаанай даабари урагшатайгаар дүүргэгдэнэ. Мүнөө нэгэ халаанай туршада гурбан пеэшэн сооhоо 600 тонно шахуу клинкер үйлэдбэрилэн гаргаабди. Наhанайнгаа амаралтада гараhан А. И. Кыштымов, В. К. Михалев, Г. Н. Метешев гэгшэдые халан, залуу хүдэлмэришэд хүдэлхөөр ерээ. Роман Тарасов, Виктор Жулнист, Виктор Елизов, Григорий Кушнарев гэгшэд хэдэн hарын туршада һурагшаар ажаллаа. Мүнөө машинистээр бээ даагаад хүдэлнэ. Дүй дүршэлгүйшье hаа, оролдосотойл хүбүүд,—гэжэ Александр Анатольевич Кудрявцев хөөрэнэ.

Энэ үедэ пультдахи ногоон лампочкын гэнтэ түргэнөөр онигошоходонь, А. А. Кудрявцев машинистнүүдтэ хандана: «Клинкер гүйсэд хатуужаа. Түүхэй эд хэхээр болоо».

Шулуун нүүрhэнэй тээрмэнүүдэй машинист С. П. Арефьев түлишын пеэшэн руу орохыень хинан шалгана. Хорёод жэлэй туршада нэгэ мэргэжэлээр хүдэлжэ байhан энэ хүн ехэ найдамтайгаар ажалладаг юм.

— Нормоор хараалагдаhанай ёhоор нэгэ пеэшэн сооhоо 187 тонно клинкер үйлэдбэрилэн гаргахын тула 60 тонно түлишэ хэрэгтэй болодог юм. Харин бидэ халаанай туршада 69 тонно түлишэ галдажа, 240 тонно клинкер үйлэдбэрилнэбди. Нэгэ нарядай гуримаар ажаллаhанай, түрүү онол аргануудые хэрэглэhэнэй ашаар үндэр бүтээсэ туйлагдана, түлишэ алмагдана. Мүнөө шэнэ түлишэ hайнаар ашаглажа hурахадаа, бүри ехэ продукци гаргадаг болохобди,— гэжэ Сергей Павлович Арефьев хөөрөө hэн.

Үнэхөөрөөшье, цехэй хүдэлмэришэд шэнэ түлишэ ашаг үрэтэйгөөр ашаглажа hуража байнхай. Голодоhоной гараха ушар хэа-яа дайралдана. Техническэ хиналтын таhагай химигүүд түүхэй эдэй бүридэл, технологи нарийнаар хинан шалгана гэhэн тобшолол хэлтэй. Эндэ химик В. Н. Кузнецоватай уулзабабди.

Түрүүшээр шэнэ түлишэ ашаглажа байха үедэ голодоhон ехээр гарадаг hэн. Заhабарилгын үедэ «Оргпроектцемент» гэжэ гол институдай Красноярска, Ангарска филиалай мэргэжэлтэд заводой хүдэлмэришэдтэ горитой туhаламжа үзүүлhэн байха юм. Мүнөө голодоhоной гараха ушар эрид үсөөрөө,— гэжэ Валентина Николаевна Кузнецова хөөрэбэ.

Хатуужаhан клинкер цементын тээрмэнүүдтэ транспортерoор дамжуулагдана. Тээрмэнүүдэй амhар соо клинкерэй бутаргагдахадань, элдэб холисо нэмээгдэн хэгдэжэ, цемент болоно. Эндэ клинкер бутаргадаг тээрмэнүүдэй машинист П. М. Смольниковтой уулзажа, ажал хэрэгүүдээрнь hонирхобобди.

— Мүнөө бидэнэр 300-дахи, 500-дахи маркын цемент үйлэдбэрилэн гаргажа, барилгын эмхи зургаануудта эльгээжэ эхилээбди. Продукциин шанар нарижуулан hайжаруулхаар, технологи хубилгахаар техническэ хэдэн хэмжээ ябуулга бэелүүлэгдээ. Мүн ажаллаха эрхэ байдалнай hайжаруулагдана. 600-дахи маркын цемент үйлэдбэрилгэ саашанхи зорилгомнай болоно. Байгша оной даабариие болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө бултаа оролдоно гээшэбди,— гэжэ Петр Максимович Смольников хөөрөө бэлэй.

Завод соогуур ябажа, олон хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдөөд байхадаа, мүнөө үе сагай эрилтын ёhоор hайн талын хубилалтанууд эндэ болоно гэжэ ойлгохоор hэн. Мүнөө заводой хүдэлмэришэд Агуу Октябриин 69 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ оролсожо, байгша оной даабариие болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэлээ үргэдхэнэ.

Д. АМОГОЛОНОВ.

АЖАЛАЙ ЭРШЭ ЗАМХАНАГҮЙ

Арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ манай Гэгээтэ нютагай таряашад, механизаторнууд эрхим үрэ дүнгүүдые туйлаа гэжэ тэмдэглэхээр.

Зундаа, намаршаг тээ гандуу байгаашье hаань, ажахымнай район соогоо эгээл ехэ ургаса абаа гэхэ гү, али тарьялангай гектар бүхэнhөө дунда зэргээр 18,7 центнер таряа хуряагаа. Энэ нёдондонойхиhоо гектарай 2 центнерээр ехэ болоно. Тракторно-тариан ажалай гурбадахи бригадынхид (бригадирынь А. А. Пашинский) эгээл hайн ургаса абаа. Эндэ тарьялангай гектар бүриhөө 22,3 центнер ороhон сохигдожо, хамта 34 мянган центнер тариан абтаа гэхэ гү, али түсэбөөр хараалагдаhанhаа 10 мянга үлүүтэй центнерээр ехэ тариан суглуулагдаа.

Эмхидхэлэй болон техническэ хэмжээ ябуулгануудай саг соогоо абтаhанай, таряалан дээрэ хүдэлэгшэдэй дунда социалис мүрысөөнэй үргэноор эмхидхэгдэhэнэй, али бүхы хангалгын албанай муу бэшээр хүдэлhэнэй ашаар ургаса хуряалга хүдэлмэриин 25 үдэр соо сум дүүргэгдээ hэн. Ажахы соогоо нэгэдэхи бригадынхид (даагшань С. Б. Семенов) түрүүлэн таряагаа богони болзорто хуряажа дүүргэhэн байна.

Ургаса хуряалгын түгэсхэгдөөд байгаашье hаань, таряанай тоогууд дээрэхи ажал, хээрын hолоомо хуряажа абаха, намарай паар хахалха хүдэлмэри мүнөө болотор эршэмтэйгээр ябуулагдажа үргэлжэлүүлэгдэhээр. Бури hая болотор гүрэндэ таряа тушаалга габшагай шангаар ябуулагдажа байгаа. Үдэр бүри 300—350 центнер эрхим шанартай ороохон бэлэдхэлэй пунктда эльгээгдэдэг hэн. Тиигэжэ колхознай район соогоо эгээл ехэ гэхэ гү, али 30 мянган центнер ороохо гүрэндөө худалдаа.

Ерэхэ жэлэй тарилгын үрэhэн сэбэрлэгдэжэ, складуудта адхагдажа байна. Илангаяа түбэй тоогто (даагшань Д. Ж. Вампилов) энэ хүдэлмэри эмхитэй hайнаар ябуулагдана.

Урин дулаан байhаниие hамбаашалжа, механизаторнууд хүйтэн болотор шадаал hаа ехэ газарта намарай паар хахалхые оролдоно. Бүхыдэнь 1800 гектарта энэ хүдэлмэри хэгдээ. Ерэхэ хабартаа газарай хүрьhэнэй үрэжэлтэй баян байхынь тула хахалагдаhан газарта тусхай сеялкээр минеральна үтэгжүүлгэ оруулнабди. Энээнтэй хамта тэжээл үйлэдбэрилгын бригадын механизаторнууд С. Колупаев, В. Батомункуев, А. Шадрин гэгшэд Т-150 түхэлэй тракторнуудаар сабшалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ тараажа байнхай. Мүн эндэ нэгэ мүhэн намарай уhалуури хэгдэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ Ф. Д. Заболотскиин хүтэлбэрилдэг бригадынхид таряалангайнгаа бүхы hолоомые хуряажа, полиин захаар сомоо, зариминь малай үбэлжөөнүүдтэ зөөгөө, hаяар бусад бригаданууд hолоомоёо суглуулжа, соможо дүүргэхэнь.

Иигээд удахагүй трактор, машинануудые заhабарилга эхилхэ байна. 1986 оной ургаса хуряалгын амжалтатайгаар дүүргэгдэбэшье, таряашадаймнай hанал бодолой ерэхэ ургасадаа хандуулагдажа байhаниинь ойлгосотой.

В. АНИСИМОВ,
Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахамад агроном.

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай нэхэлгын цехтэ 350 гаран хүн хоёр халаанда хүдэлдэг юм. Тэдэнэй дунда олон жэлэй туршада В. Д. Яковлева (зураг дээрэ) хүдэлнэ. Вера Демидовна жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид дүүргэhэн тухайгаа hаяхан мэдүүлээ. Коммунистка В. Д. Яковлева —цехэйнгээ партбюрогой гэшүүн, Улаан-Үдын горсоведэй депутат юм.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

hАЙНААР ХАРУУhАЛhАНАЙ АШААР

Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахын Тимлюйн отделениин овощ ургуулагшад байгша ондо баян ургаса суглуулжа абаба. КПСС-эй гэшүүндэ кандидат З. И. Матвеевагай хүтэлбэрилдэг звеногойхидой оруулhан хубита эндэ нилээд ехэ. Тус коллективтэ ажал хэрэгээрээ холо, ойгуур суурхаhан түрүүшүүл олон. Жэшээнь, В. Н. Серебренникова, Т. Я. Заречная, В. П. Стрекаловская, Г. Ф. Перевозникова, Л. Ф. Рубцова гэгшэд овощ ургуулха талаар дүй дүршэлтэй болоhон хүнүүд хүдэлнэ. Эдэ нүхэдэй аша туhаар ажахы һүүлэй жэлнүүдтэ баян ургаса хуряадаг болонхой. Тэдэнэр урда жэлнүүдтэ огородой эдеэ элбэг дэлбэгээр суглуулдаг hаа, харин байгша ондо гектар бүриhөө дунда зэргээр 500 центнер эртын капуста хуряаhан байха юм. Энэнь түсэбhөө хоёр дахин ехэ болоно.

Морхосбой, свеклын ургаса мүн лэ баян. Овощ ургуулагшадай бүхэли зундаа ургасынгаа хойноhоо hайн харууhа хэhэнhээ үндэр баян ургаса хуряажа абаба.

Мүнөө тэдэнэр орой сортын капуста суглуулжа эхилэнхэй. Гектарай 500 центнерhээ доошо бэшэ ургаса хуряажа, бэлэдхэлэй пунктда 3800 центнер капуста тушааха хараална.

С. ТЮЛЮКИН,
манай штаткабэшэ корр.

Кабанскын район.

Совет орон дотор

УРГАСА ХУРЯАЛГЫН ДҮҮРЭХЭЕЭ БАЙХАДА

КУСТАНАЙ. Эхэ оронойнгоо амбаарта 3 миллион 360 мянган тонно ороохо оруулжа, Кустанайска областиин ажалшад гүрэндэ ороохо худалдаха талаар социалис уялгануудаа дүүргэбэ. Ороохоной 96 процентнь шэлдэн хатуу, үнэтэй сортоор тушаагдаа.

Тарановска, Семиозерно, Джетыгаринска болон зарим бусад районуудай таряашад даабаринуудаа горитойгоор үлүүлээ. Хэдэн жэлэй саада тээ тэдэнэр ороохото ургамалнуудые тарижа ургуулха эршэмтэй технологи нэбтэрүүлжэ эхилhэн юм. Тэрэнэй үрэ дүнгүүд харагдажа эхилээ. Некрасовай нэрэмжэтэ совхозhоо П. Шмидтын даадаг комсомол-залуушуулай звено комбайн бүхэнөөр 20 мянган центнер шахуу ороохо сохиhон байна. «Бурлинский» совхозhоо Б. Ералинай даадаг звено тэдэнэрhээ нэгэ бага гээгдээ.

Ажахынуудта ургаса хуряалгада hайнаар бэлдээ hэн. Бүхы комбайнуудай хоёр халаанда, харин хэрэгтэй болоо hаань, түхэреэн сүүдхэ соо хүдэлхэ эрхэ байдал байгуулагдаhан юм. Нүүдэл электростанцинууд ба прожекторнуудтэй талмайханууд хээрын станууудта түхеэрэгдээ hэн. Заhабарилгын нүүдэл экспресс-звенонууд тэдэниие шефтээ абаhан байгаа. Ямар нэгэн хуряалгын агрегадай эбдэрhэн тухай диспетчерскэдэ дуулгахада, тусхай машина полидо эльгээгдэдэг байгаа.

Мүнөө ажахынууд дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудай тоосоогоор гүрэндөө ороохо худалдажа үргэлжэлhөөр.

hАЙН ДУРАТАНАЙ ҮҮСХЭЛЭЭР

ПОТИ (Грузиин ССР). Шэнэ микрорайондо ажаhуугшадые танилсуулхын тула городой драматическа театрай залда hайн дуратанай «Хүршэнэрэй гуламта» гэжэ эмхи үдэшэ үнгэргэбэ. Городой соёлой-спортивна комплексын дэргэдэ энэ эмхи эмхидхэгдэнхэй.

Үйлсын комитедэй зууршалгаар городой гүйсэдхэхэ комитет байрын нэгэ гэртэ 3 таhалгатай квартира ажаhуугшадай хамтаараа хэрэглэхын түлөө үгэhэн, барилгын материалнуудые, мебель хубаарилhан байгаа. Харин хүршэнэр өөhэдынгөө хүсөөр заhабари хэжэ, комитедэй түрүүлэгшэ, ажалай ветеран З. Одишариин гуламта түхеэрхэдэнь, энэ юрэ бусын нэрэ мүндэлhэн юм.

Үдэшэндөө эндэ бүхы үйлсын хүн зон суглардаг. Эндэ телевизор хаража, шатар наадажа, һүүлшын үйлэ хэрэгүүд тухай хөөрэлдэжэ болохо. Үдэшэдэ уригдаhан мэргэжэлтэд кулинариин, хубсаhа эсхэлгын ба оёлгын хэшээлнүүдые үнгэргэдэг. Эрэшүүлдэ зорюулагдажа, гэрэй подвал соо масторской түхеэрэгдэнхэй. Тэндэ эхэшүүл үхибүүдтэеэ хамта дархалхадань болохо юм.

10 МИЛЛИОН «ЖИГУЛИ»

ТОЛЬЯТТИ (Куйбышевска область). Волжско автомобилиин заводой гол конвейерэй счетчикто «10.000.000» гэhэн тоо тэмдэглэгдэбэ. Предприятиин ашаглалгада оруулагдаhан сагhаа хойшо эды шэнээн машина суглуулагдаа.

Түлишэ алмадаг, хурдан, тааруу зохид эдэ автомобильнууд оронойхүнгэн машинанудай бүхы паркын хахад хубинь болодог, түби дэлхэйн харгынуудаар ходо харагдадаг болонхой.

Экономическа туршалгын эрхэ байдалда Волжско автомобилиин завод бүри богони болзорто продукцияа шэнэдхэн hайжаруулха аргатай болоhон байна. Мүнөөшье ВАЗ-2109 түхэлэй табан үүдэтэй автомобиль бүтээхэ бэлэдхэл түлэг ябуулагдана.

Арбан миллиондохи ойн баярай автомобилиие хабсаргалгада зорюулагдаhан митингдэ хабаадагшад хандалга баталан абаа. Эрхим шанартай продукци болзорhоонь урид бүтээжэ, арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлые тэмдэглэхые бүхы заводой ажалшадые тэдэнэр уряалаа.

БАРАЙГАРАЙ БАЯН УРГАСА

КИЕВ. Украинын барайгар ургуулагшад үндэр баян ургаса хуряана. Нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада, гектар бүриhөө дунда зэргээр 7 шахуу центнерээр ехэ ороохон абтана. Ажахынууд гүрэнэй амбаарта ороохо эльгээжэ эхилээ.

Республика соо барайгарай полиин талмай 35 мянган гектарта хүрөө юм. Тиимэhээ таряашад таряалангые үргэдхэхые бэшэ, харин газарай үрэжэл hайжаруулхые, ондо ондоо болзорто эдеэшэдэг сортнуудые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхые оролдоно. Крымскэ областиин подрядна коллективүүд ашаг үрэтэй технологи хэрэглэжэ, агрономическа аргануудые нарийнаар сахижа, республ[illegible] эгээл үндэр дү[illegible]лаа. Энээнэй үр[illegible]лэгдэдэггүй бай[illegible] газар дээрэhээ [illegible]да зэргээр 58 ц[illegible]hон суглуулагда[illegible]рим колхоз, со[illegible]гаса үшөө ехэ[illegible]нууд ургаса гээ[illegible] оруулхагүйн ту[illegible] Баалнууд хоёр [illegible]но. Шанарай хо[illegible] постнууд полин[illegible]дэлнэ. Барайгара[illegible]та түрүүшынхэе [illegible] «Енисей-1200» ту[illegible] байнууд энэл [illegible]лүүлнэ.

Ургасаяа hайнар[illegible] ашаар Украины[illegible]хынуудта барай[illegible]гуулгые эршэмт[illegible]хэ арга бии бол[illegible]лангай, Хэрэ д[illegible] үрэжэл багата[illegible]лүүриин томо [illegible] хүдэлдэг. Эндэ [illegible]номическа тал[illegible] ашагтай урям[illegible]ниинь болоно. [illegible] түхэриг хүрэхэ [illegible]

ЫЫСТАВКЭ [illegible] КУМОРДИНО. [illegible]

дээрэхи Кумордин[illegible] Соёлой байшан[illegible] саг үргэлжын [illegible] гайхамшата дүү[illegible] мешевэй нам[illegible]дана. Тэрэнэй тур[illegible]тын хүнүүдэй [illegible] бүүнэй дууша б[illegible] ехэ искусство[illegible] шадаhан хүн[illegible] танилсуулна.

Наhанайнгаа [illegible] хүрэтэр Сергей [illegible]рэл газар дай[illegible] барисаагаа [illegible] ондо Тверьдэ [illegible]гээ концерт [illegible] шынгээ концер[illegible] Баhал эндэ [illegible]

Республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездые угтуулан

…СААЛАЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

…нэгүй. Тус программа хэдэн районой партийна эдэбхитэйдэй, суглаан дээрэ баталагдаһан юм. Соёлоймнай эмхи зургаанууд материальна талаараа муугаар хангагдана. Соёлой 28 байшангай ба клубүүдэй хахадынь капитальна заһабаригаар орохо ёһотой һэн. Мүнөө үедэ Жэмһэгэй, Тоорын соёлой байшангуудта капитальна заһабари хэгдэжэ байна. Хүлэр нютагта шэнэ клуб баригдана. Тэдэ дээрэ хэлэгдэһэн барилга, заһабаринуудай хүдэлмэри тон удаанаар бүтээгдэнэ. Мүн Далахай нютагта соёлой шэнэ байшан баригдаха аад, тэрэ барилга эхилэгдээшьегүй.

Түнхэнэй совхозһоо, «Сибиряк» колхозһоо, «Скотоимпорт» конторһоо бэшэ ажахынууд, предприятинууд уран һайханай коллективүүдтэ сценическэ хубсаһа хунар, техническэ хэрэгсэл абаха мүнгэ үгөөгүй. Мүн соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд хуушанайхяараа тоогдоногүй. Тэдэндэ байранууд саг болзор соогоо үгтэдэггүй зандаа. Хүүгэдынь саадта абтанагүй. Мэргэжэлнай тоогдоногүй гээшэл даа.

Манай районой соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй 50 процентнь соёл-гэгээрэлэй тусхай мэргэжэлтэй. Районой методическо-эмхидхэлэй түб (РОМЦ) хэдэн саг үргэлжэ кадрнуудай һуралсал үнгэргэхэдөө, залуу мэргэжэлтэниие, мэргэжэлгүй хүдэлмэрилэгшэниие һургадаг. Эдэ семинарнууд дээрэ түрүү дүй дүршэлэй, клубай болон соёлой хүдэлмэриие эмхидхэлгэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэдэг байна. Мүнөө районоймнай 14 соёлшод гүрэнэй Зүүн Сибириин соёлой дээдэ һургуулида заочноор һуража, мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ. Энэ жэлдэ нёдондо жэлэйхидэ орходоо клубта хүдэлхэ мэргэжэлтэд 10 процентээр нэмээ.

Хүн зоной дундаһаа оюун бэлигтэниие элирүүлжэ гаргаха, тэдэнэй ажаһуудалые һайн, һонин болгохо тухай КПСС-эй XXVII съезд дээрэ хэгдэһэн Политическэ элидхэл соо эрилтэ табигдаһан байха юм. Энэ эрилтэ бодото дээрэ бэелүүлхын тула манай районой 239 кружок болон уран һайханай нэгэдэлнүүд хүдэлнэ. Эндэмнай 3856 хүн хабаадалсадаг.

Байд гээд лэ, уран һайханай харалганууд үнгэргэгдэнэ. Харалга бүхэндэ шэнэ бэлигтэй нэрэнүүд болон коллективүүд элирнэ бшуу. һүүлэй жэлдэ районой соёлой байшангуудай дэргэдэ уран һайханай нэгэдэлнүүд бии болгогдоо. Жэшээнь, «Скотоимпорт» конторын хүдэлмэрилэгшэдэй оролдой фольклорно бүлэг Горхоной соёлой байшангай дэргэдэ (хүтэлбэрилэгшэнь Н. А. Усольцева), Тоорын соёлой байшанда залуушуулай хатарай коллектив (хүтэлбэрилэгшэнь Ц. С. Танхаева) бии болгогдоо.

«Хэнгэргэ» гэжэ арадай фольклорно ансамбль район дотороо мэдээжэ болонхой. Тус ансамбль Толтын соёлой байшангай дэргэдэ олон жэлэй туршада амжалтатайгаар хүдэлнэ. Ансамблиин хүтэлбэрилэгшэд О. Б. Бузаева, Н. М. Леонтьева гэгшэд тус коллективэй хүдэлмэриие шадамар бэрхээр ударидана. Коллективэй репертуарта Түнхэнэй бурядай дуунууд, ёохорнууд, үреэлнүүд болон бусад зүйлнүүд элбэгээр оруулагдадаг. Ансамбль жэл бүхэндэ республиканска фольклорно һайндэртэ хабаадалсана. Районой болон нютагай хэмжээ ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадажа, харагшадые баясуулдаг.

Ансамблиин ветерануудай Сосор Галсанович Машкинов, Дондок Манзыевич Прушанов, Владимир Сыренович Шарнаев, Сырен-Дондок Сыхеев ба бусад «Мир» болон «Восточные Саяны» колхозуудай эрхим ажалшад, хүндэтэй хүнүүд юм. «Хэнгэргэ» ансамблиин Бүхэсоюзна уран һайханай харалгын лауреат болонхой.

Хэрэнэй соёлой байшангай дэргэдэ арадай дуу, хатарай «Саяан» ансамбль бии юм. СССР-эй арадуудай дуунууд, хатарнууд, бурядай композиторнуудай дуунууд «Саяан» ансамблиин репертуарта орогдоо. Горхоной дунда һургуулиин багша Т. И. Ананьева, фельдшер С. С. Будаева, районой спорткомитедэй түрүүлэгшэ А. Л. Змурзаев, багша П. А. Кобелев болон бусад нүхэд ансамблиин хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Район дотор хүндэтэй болоһон дайнай ветерануудай хоорые тэмдэглэлтэй (хүтэлбэрилэгшэнь Л. Я. Манзаева). Ветерануудай сцена дээрэ гарахатай хамта харагшад хүл дээрээ бодожо угтадаг. Хоорто хабаададагшадай дайшалхы орден, медальнуудые зүүнхэй, дайнай үеын болон сэрэгэй дуунуудые дуулахада, нюдэнһөө нёлбоһон дуһалдаг юм. «Сибиряк» колхозой Ёлөвкын һү һаалиин фермэдэ оройной фольклорно бүлэг хэдэн жэлэй туршада хүдэлнэ.

Арадай гэгээрэлэй таһагай, түбэй больницын, милициин, «Бурводстройн» ПМК-гай, Хэрэнэй, Горхоной, интернат дунда һургуулинуудай уран һайханай коллективүүд һонин программануудтай.

Хэрэнэй соёлой байшанда арадай театр байгуулагдаһан юм. Теэд тэрэнэй хүдэлмэриин үрэ дүн мүнөөшье харагданагүй (хүтэлбэрилэгшэнь А. М. Манжуев). Тус коллектив 1985—1986 онуудта нэгэшье зүжэг харуулаагүй.

Бүхэсоюзна хоёрдохи фестивальда зорюулагдаһан уран һайханай харалгада районой агитбригаданууд хабаадалсажа, Галбын соёлой байшангай «Истина», Тоорын соёлой байшангай «Время» гэжэ агитбригаданууд эрхим һайн коллективүүдэй нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Мүн арадай уран зураашадай, һиилүүршэдэй бүтээлнүүдэй выставкэ үнгэргэгдөө.

Бурядай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Ю. С. Пятницкий, уран бэдолшон И. М. Ананина гэгшэдэй бүтээлнүүд республиканска выставкэдэ табигдаһан. «Восточные Саяны» колхозой дуушан Цырен Хобраков нэрэмжэтэ, «Мир» колхоздо үльгэршэн Сороковиков-Магайн нэрэмжэтэ шангуудта хүртэхын тула харалга-наадануудые үнгэргэгдэнэ.

Район дотор бии болгогдоһон соёлой-спортивна комплексууд тухай энэ удаа нэгэ үгэ хэлэхэ дуран хүрэнэ. Зарим организацинууд, предприятинууд, колхозуудта, совхозуудта эдэ тэдэ дүй дүршэл бии болонхой. Хүн зоноо соёлой болон спортивна талаар комплексоор хангаха хүдэлмэри ябуулагдана. «Сурхарбаан», «Сагаалган», «Сибириин үбэлые үдэшэлгэ», «Сэрэгэй албанда үдэшэлгэ», «Паспорт абалга», «Экономикын болон соёлой үдэрнүүд», «Ургасын һайндэр» гэхэ мэтын хэмжээ ябуулганууд олониитые суглуулжа, һонёор үнгэргэгдэнэ.

һүүлэй үедэ Хэрэнэй болон Галбын комплекснуудта үйлсэнүүдэй һайндэрнүүд үнгэргэгдэжэ, хүүгэдые, наһатайшуулые хабаадуулдаг болонхой. Хэрэнэй Свердловой болон Эрхүүгэй нэрэмжэтэ үйлсэнүүд «Намарай бэлэгүүд» гэжэ һайндэрые эдэ үдэрнүүдтэ үнгэргөө.

Архидалгатай тэмсэлэй хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулагдана. ВЛКСМ-эй райкомтой хамта архигүй кафе нээгээд, залуушуулые урижа, дискотеко эмхидхээбди.

Зарим нютагаймнай соёлой-спортивна комплекснууд шэнэ сагай эрилтэдэ үшөөл хүрэнэгүй. Зохилдуулан эмхидхэлгын советүүдэй түрүүлэгшэнэр хүдэлмэридөө хараюсалгагүйгөөр хандана. Энэ хүдэлмэриие һайжаруулха гээшэ манай нангин уялга болоно.

Манай районой соёлшодой урда тон ехэ зорилго табигдана. Соёлой, спортивна талаар ажалшадые тон һайнаар, шэнэ сагай эрилтээр хангаха зорилго мүнөө үедэ табигдана бшуу.

Г. ТАРАНОВА,
Түнхэнэй РОМЦ-ой методист.

«БУРЯАД ҮНЭН»
газетэдэ бэшэгдэһэнэй һүүлээр

«БҮХЫ ДУТАГДАЛНУУДАА БОРООДО ТОХОХООР ГҮ?»

Иимэ гаршагтайгаар толилогдоһон шалгалтын материал байгша оной сентябриин 6-да гараа һэн. Хэжэнгын районой Хэжэнгын совхозой хонишод эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэриеэ унжагайруулаа, тиихэдэ Могсохоной совхоздо үрэжүүлгын томодхогдоһон пункт үгы, хонидойнь хүшэ тамир муу, хонишод дуталдана гэжэ тэрэ статья соо шүүмжэлэл хэгдэһэн байгаа. Тиимэһээ эдэ дутагдалнуудые усадхаха талаар ямар хэмжээнүүд абтааб гэһэн асуудалтайгаар районой хүтэлбэришэдтэ редакци хандаа.

Хэжэнгын РАПО-гой Соведэй түрүүлэгшэ В. Аюшеев, Хэжэнгын плем-нэгэдэлэй начальник Д. Дымшеев гэгшэд иимэ харюу эльгээбэ:

«Статья соо бэшэгдэһэн юумэн зүб байба. Арбаад үдэр соо ороһон бороо хурын эхэ хонидые үрэжүүлгын хүдэлмэридэ һаад ушаруулхадань, дээрэ нэрлэгдэһэн ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд эмхидхэлэй мүртэй хүдэлмэри ябуулаагүй.

Энэ статьягай гараһанай һүүлээр совхозуудай дирекциин болон РАПО-гой суглаанууд дээрэ эдэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэбэ. Хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэриие һулаар ябуулаа гэжэ Худанай, Хэжэнгын совхозуудай директорнуудта заагдаа.

Совхозуудай мэргэжэлтэд эхэ хонидой отарнуудые хубаарилан бэе дээрээ даажа абаба. Тиихэдэ РАПО-гой мэргэжэлтэд совхозуудаар хиналтын хүдэлмэри ябуулжа байна.

Мүнөө үедэ районой олонхи совхозуудта хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэри эмхитэйгээр үнгэргэгдөө».

ТАСС АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

РЕЙКЬЯВИГТА БОЛОҺОН УУЛЗАЛГА ТУХАЙ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой США-гай Президент Р. Рейгантэй Рейкьявигта хэһэн уулзалгын хойноһоо дэлхэйн олониитэ тон ехэ анхаралтайгаар адаглан хараба. Хэблэл, радио болон телевидени энэ уулзалга тухай мэдээсэлнүүдтэ гол анхаралаа хандуулаа. «Ажал ябуулгануудай саг ерээ», «Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха гээшэ гол зорилго болоно», «Эб найрамдалай хубиин заяанай түлөө харюусалгатайгаар» — гэһэн гаршагууд доро Болгариин хэблэл М. С. Горбачевой Исландида ерэмсээрээ, хэблэлдэ зорюулжа хэһэн тэрэнэй тобшохон мэдүүлгэ тухай, хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга тухай мэдээсэнэ. «Советскэ Союз ядерна дайнай аюулһаа аршалан хамгаалха хэлсээнүүдые баталхаар бэлэн байһанаа үшөө, үшөө дахин батална»,— гэжэ ГДР-эй «Нойес Дойчланд» газетэ бэшэнэ. «Мүнөө бүмбэрсэг дэлхэйн арадуудай зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгэжэ байһан эгээл шухала асуудалнуудые шиидхэхын тула таарамжатай шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хүсэлэнтэй байһанаа совет хүтэлбэрилэгшэ Исландиин ниислэл хотодо ерэмсээрээ мэдүүлбэ,— гэжэ Венгриин «Непсабадшаг» газетэ тэмдэглэнэ.

Баруун Германиин АРД гэдэг телепрограмма иигэжэ дамжуулна: «Совет хүтэлбэрилэгшэ Рейкьявик ерэн сасуугаа, энэ уулзалга дээрэ тодорхой үрэ дүнгүүдые туйлахын, ядерна дайнай аюулые сарахын түлөө шухала хэмжээнүүдые абахаар бэлэн байһанаа баталба. СССР-эй һанамжын ёһоор, эгээл шухала асуудалнуудые, нэн түрүүн буу зэбсэгүүдые хуряалгын асуудалнуудые шиидхэхэ зорилготойгоор агууехэ хоёр гүрэнэй хамтын ябуулганuудые бэелүүлхэ саг хүрэжэ ерэбэ».

БУХАРЕСТ. Дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй Рейкьявигтахи уулзалгын румын арад дэлхэйн олониитэтэй хамта һайшаагаад, энэ хадаа уласхоорондын асари ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоно гэжэ Румыниин Аджерпрес агентствын эндэ тараагдаһан шэнжэлэл дотор заагдана.

ТОКИО. Совет-американ уулзалга дээрэ амжалтын туйлагдахые хүсөөд, СССР болон США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондохи хөөрэлдөөнүүд буу зэбсэгүүдые хуряаха хэрэгтэ хүгжэлтэ дэбжэлтэ туйлаха арга олгохо байһандань найданабди гэжэ Японой премьер-министр Я. Накасонэ журналистнуудтай уулзахадаа мэдүүлбэ.

РИМ. Рейкьявигтахи уулзалга ехэ удха шанартай байха юм гэжэ Италиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Дж. Андреотти, Австриин гадаадын хэрэгүүдэй министр П. Янкович тэмдэглээ. Зүүн болон баруун оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондохи хөөрэлдөөн шухала удха шанартай байха юм гэжэ Флоренцидэ тэдэнэй хоорондо болоһон хөөрэлдөөнүүдэй үедэ заагдаба.

КАИР. Совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга амжалтатайгаар үнгэрхэ аабза гэжэ Египет этигэн һайдана гэжэ АРЕ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй гүрэнэй министр Б. Гали мэдүүлээ.

ВАШИНГТОН. М. С. Горбачев Р. Рейган хоёрой хоорондохи уулзалгада этигэл найдалтайгаар ханданаб гэжэ американ худалдаа наймаанай ба ниитын мэдээжэ ажал ябуулагша, «Оксидентл петролеум» гэдэг корпорациин президент А. Хаммер хэлэбэ.

ЛИССАБОН. Рейкьявигтахи уулзалга буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха замда тон шухала алхам болохо аабза гэжэ этигэн найдажа байһанаа элдэб оронуудай һайн һанаатай хүнүүд мэдүүлнэ гэжэ Португалиин урдын президент, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй вице-президент Ф. Кошта Гомеш ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлээ.

БРАТИСЛАВА. Рейкьявигта болоһон уулзалга хүн түрэлтэндэ ехэ удха шанартай байха. Энээнэй аша туһые тэдэнэр заабол хэрэглэхэ ёһотой гэжэ Братиславын «Смена» газетэ бэшэнэ.

КАБУЛ. СССР-эй болон США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга дэлхэй дээрэ бата эб найрамдал хангалгада эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ юм гэжэ дэлхэйн олониитэ хүлеэнэ гэжэ Афганистанай «Хакикате инкилабе саур» газетэ тэмдэглэнэ.

ВЕНЭ. Хүн түрэлтэнэй ерээдүй тухай, тэдэнэртэ аюул тохёолдуулжа байһан буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха тухай хөөрэлдөөн Рейкьявигта болобо гэжэ Австриин «Фольксштимме» газетын шэнжэлэл соо хэлэгдэнэ. Совет-американ уулзалгын амжалтатайгаар дүүрэхын тула Советскэ Союз аргатай бүхы юумэ хээ.

ЖЕНЕВЭ. Ядерна буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар Рейкьявигта болоһон уулзалгаһаа бүхы дэлхэй горитой амжалта хүлеэнэ гэжэ Швейцариин Ажалай партиин орган — долоон хоногтоо нэгэ удаа гарадаг «Во реалитэ» журнал бэшэнэ.

БОГОТО. Буу зэбсэгүүдые хуряалгын үндэһэн шухала асуудалнуудаар США-гай баримталан бэелүүлдэг хараа бодолһоо совет-американ уулзалгын амжалта гол түлэб дулдыдаха байна гэжэ Колумбиин «Вос» газетэ мэдээсэнэ. Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые гаргалгын аюултай программые бэелүүлгэһээ США-гай арсалта ядерна дайнай аюулые усадхан зайсуулха замда шухала алхам болохо юм гэжэ тэмдэглэнэ.

СОВЕТ ФИЛЬМҮҮДЭЙ ФЕСТИВАЛЬ

НЬЮ-ЙОРК. «Совет республиканудта амар мэндэ!» гэһэн уряа доро совет фильмүүдэй фестиваль Холбоото Штадуудай тон томо ехэ хотодо нээгдэбэ. Советскэ Союзай бүхы 15 республикын кинематографиин урашуулай зохёон бүтээһэн уран һайханай дүүрэн хэмжээнэй 17 лентэ харагшадай анхаралда табигдаха байна.

«Американ кинодо дуратайшуул Советскэ Союзай олон үндэһэ яһатанһаа бүридэдэг киноискусствын зохёолнуудтай иимэ үргэнөөр түрүүшынхёэ танилсаха юм», — гэжэ «Совэкспортфильм» гэжэ бүхэсоюзна нэгэдэлтэй, Нью-Йоркын мүнөөнэй искусствын музейтэй хамта энэ фестивалиие эмхидхэһэн «Интернэшнл фильм иксчейндж» гэдэг компаниин президент Джеральд Рапопорт ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэбэ.

УЛАСХООРОНДЫН КОНФЕРЕНЦИДЭ ХАБААДАХЫН ТҮЛӨӨ

КАИР. Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые үнэн зүбөөр гуримшуулан шиидхэхэ бодото харгы зам олохын түлөө бүхы талын хабаадалгатайгаар уласхоорондын конференци эмхидхэхэ шухала гэжэ Египедэй национально-түрүү үзэлтэй (зүүнэй) партиин (НПП) генеральна секретарь Халед Мохи Эд-Дин мэдүүлбэ. ООН-ой Аюулгүйн Соведэй сог үргэлжын гэшүүдэй, мүн Палестинын араб арадай ори ганса хуулита түлөөлэгшэ болохо Дүтын Зүүн зүг тушаа асуудалые шиидхэхэ уласхоорондын конференциие хоёр талын нюуса хэлсээн болгохо тухай Холбоото Штадуудай болон Израилиин һэдэлгэнүүдые НПП, Египедэй түрүү үзэлтэй бусад хүсэнүүд эрид буруушааба гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

Ив. ОЧОРОН

ХЭН ЗЭМЭТЭЙБ?

(Журналистын дэбтэрһээ)

[Үргэлжэлэл. Эхининь октябриин 12, 13-най номернуудта].

— Угаалай шэб шэнэхэн машинка гэртэ орууланхай. Би баярлаһандаа, үбгэндөө үлүү үгэшье дуугараагүйб. Шэлэйнь оёорто үшөө 200 грамм тухай архи үлэнхэй байгаа. Минии эдеэлхэ һамбаанда тэдэ архиингаа ойрошье хүрөөгүй. Ямаршьеб ухаалан зохёолгын дурадхал нэбтэрүүлхэ тухай асуудалаар хөөрэлдөө хэжэл һуугаа бэлэй. Би яаралтай тула гаража ошоо һаабзаб даа. Гэрһээ гараха дээрээ нүхэртөө хандан, ажалһаа бү гээгдэ гэжэ захяа һэм. Үдэшэлэн ажалһаа бусахадам, стол дээрэхи юумэмнай хүряагдаагүй зандаа байгаа. Үнгэржэ ерэхэдээ, үнөөхи архиньшье ойроо хүртөөгүй һууба… Басагаяа хүүгэдэйнь садһаа асараад, Васияа хүлеэбэ гээшэб. һүниин тэн багаар, заримдаа бишыхан уридшье ерэдэг бэлэй. Зүгөөр энэ һүни огто ерээгүй. Гайхахадаа, ажалдань ерэбэ ха юмбиб: хазныень нүхэдынь мэдээ аалам? Тиихэдэм иимэ юумэн болошоһон байба.

— Нүхэртнай яагаад наһа бараа гэжэ багсааха байнат?— гэжэ Баиров асууба.

— Тэрэниие алаа гэжэ һананаб, — гэжэ Татьяна Васильевна хэлэбэ.

Нэгэ хирэ бодолготой болоно байд гээд:

— Татьяна Васильевна, үнэн юумые үнэн руунь элирүүлхын тула хүсэ шадалаа гамнахагүйбди. Шэнэ баримтанууд элирхэл байха,— гэжэ Баиров шадаха зэргээрээ зөөлэхэнөөр, һанаань заһаха хүсэлтэйгөөр мэдүүлбэ.

— Би танда этигэнэб. Энэ таабариин тайлбариие заагүй олохот, минии сэдьхэлэй ешаа хүнгэлхэ байхат,— гэжэ Жарникова һулахбнаар дуугарба. Баировай харахада, нюдэнһөөнь нёлбоһон дахинаа гоожожо байба. Удангүй Татьяна Васильевна хөөрэлдөөмнай дүүрэбэ гэжэ ойлгоод, гаража ошоо һэн…

Баиров гансаараа үлөөд байхадаа, нэгэл асуудал дээрэ тогтожо, магнайгаараа хабсагай мүргэһэндэл зүг татан зогсоно: архиин һогтуугаар хүлдэжэ үхөө гү… али үнэхөөрөө алуулаа гээшэ гү? Судебно-медицинскэ экспертизын дүнгүүд юу харуулхаб? Үбшэн байһаниинь элирээ гэжэ болохо. Тиэд хэн тэрэниие хараһан, хэн тэрээнтэй уулзаһан байгаа хаб? Соловьев хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдөөд, ямаршье үрэ олоогүй. Теэд энэшье гайхалтай бэшэ. Юуб гэхэдэ, хоёрдохи халаанда хүдэлөөшэд үни хада гэртээ харижа унтанхай. Харин эдэшни үглөөгүүр ерэһэн зон шуу. Бэень хүрэшэһэн байгаа. Имагтал хүлдэжэ үхөө һаань, хотынь дотор талада Вишневскиин юмэрхэйнүүд гэжэ нэрлэгдэдэг толбонууд байха ёһотой. Юрэдөө, экспертизын дүн харангүй, ямаршье тобшолол хэхэнь бэрхэтэй.

Урагша-хойшоо нэгэ бага гэшхэлээд, амилхын аргагүй тамхинай хүхэ утаанай манаржа таһалга соо эхилхэдэ, форточкыень нээбэ. Тиигээд кадрнуудай таһагай даргые дотоодын телефоноор бэдэржэ олоод, орожо ерэхыень гуйба.

— Энэ һүниндөө хүдэлһэн дежурнанyудай нэрэнүүдые намда хэлэжэ үгэхэ гүт? — гэжэ мүрдэгшэ номгонооршье, тунхарихагүй түхэлтэйгөөршье асууба.

— Болоно ааб даа. Нэгэ бага хүлеэгты,— гэжэ Тимофей Иванович һанаата болонгёор дуугараад, Баиров руу шэртэн байба.

«Дежурнанууд олдонол бэзэ, теэд тэдэнэй нэгэнэйньшье Жарниковые хараагүй байгаа һаань, яаха болонобиб?» —гэжэ мүрдэгшэ досоогоо шэбшэнэ. Тиигэжэ байтараа, Жарниковай хүдэлдэг газарые ошо- [illegible]

гор хамартай, бүдүүн хоолойтой, хараха янзада уригүй хүн хүдэлжэ байба. Баировые мүрдэгшэ гэжэ тэрэ абаһаар ойлгоод, элдэб асуудал табижа эхилбэ.

— Жарников гэнтэ яагаад үхэбэ гээшэб, ой ухаандам ороногүй. Ехэл һайхан сэдьхэлтэй хүн һэн. Нэгэл юумэн болоо даа. Али ямар нэгэн хүйхэр гар хүрөөгүй юм ааба?

— Танай обог хэн бэ? — гэжэ Баировай һурахада:

— Петр Гаврилович Васильев гээшэб. Зүгөөр минии нэрэ, обог танда ямар хэрэгтэй байхаб даа? Үрэ гаргажа үгэхэ бэшэ ха юм,— гэжэ тэрэнь пул-пал гээд, тамхияа нособо.

— Та Жарниковые һайн мэдэхэ ёһотойт,— гэжэ Баировай хэлэжэ үрдёэгүйдэ, Васильев таһа дүүрэн үргэлжэлүүлбэ:

— Мэдэнгүй, яахабиб. Ёһотойл ажалша, бэрхэ, хорхойдо хорогүй хүн юм һэн. Ямаршье хүндэ хүдэлмэриһөө арсаа гэжэ байгаагүй…

Энэ нүхэрынь Жарниковаа тон зүбөөр лэ, нэмэлтэ хоорлтогүйгөөр зууршалба гэжэ Баиров досоогоо тэмдэглэхэ баатай болобо. Үнэхөөрөөшье, Жарников муу бэшэ хүн байжа магад. Теэд архиин һогтуугаар ямар хүн алдуу гаргадаггүйб даа? Тэрээнһээ уламжалан, юуншье һужэржэ болохо. Бүхы баримтануудые толгойдоо бүйлуулан, зүб тобшолол хэхэ гэжэ Баиров оролдоно. Татьяна Васильевнагай хэлэһэнэй ёһоор, үлэһэн архяа Гаськов хүршэтэеэ уугаагүй байна бшуу. Нүгөө талаһаа, хармаандань хоёр багса папиросо юундэ байха болоотойб? Хүн үлүү гараса ууxадаал, тамхи ээлжээ эхигүй татадаг гээшэ ааб даа. Үсэгэлдэр үдэшэндөө Жарников үшөөл ондоо тээ ууһан байха, заагүй ууһан. Теэд мүнгэ хаанаһаа ололтойб? Хармаандань 3 түхэриг 42 мүнгэн байгаа. Хэрбээ, һамганайнгаа үгэһэн 110 түхэригөөр угаалай машина абаа һаань, хахад литр хара архи, басагандаа шоколад, һайн сортын колбаса, хоёр багса тамхи абаха мүнгэн саанань үлэхэгүй һэн. Магад, тэрэ үшөө өөрын мүнгэтэй байжа болоо. Али һамганиинь буруу хэлэнэ гү? Теэд юундэ буруу хэлэлтэйб?

Нүгөө талаһаа, хубсаһа хунарынь, хармаан соохи бүхы юумэниинь бүтэн байгаа бшуу. Тиимэһээ Жарниковые хэн нэгэн тонохоёо һанаа гэжэ һэжэглэһэнэйшье дэмы хаш. Тиигэбэ яабашье, яахадаа юрын хүдэлмэришэн Жарников үхэшөөд, түрэл заводойнгоо бүлүүр станциин хажуудахи нүхэн соо хэбтэхэ болобо гээшэб? Юундэ?..

— Энэл яншама орёо асуудалда ондоо хэншье бэшэ, харин мүрдэгшэ Баиров өөрөөл тоб гэмэ тодо харюу олохо ёһотой. Теэд мүнөө дээрээ энэ бүхы ушарай үг унгиие олоогүй байна бшуу. Тиигэбэ яабашье, эдэ бүгэдэн тухай прокурорто элидхэхэ хэрэгтэй бшуу...

...Үдэһөө хойшо Баиров прокуророй таһалга руу оробо.

— Зай, ямар һонинтойбши? Хэн, юун, яагаад алуулһан байбаб? — гэһэн асуудалнуудаар тэрэнь угтаба.

— Мүнөө дээрээ эдэ бүхы асуудалдатнай харюу олоогүй байнаб,— гэжэ Баиров сэхыень мэдэрбэ.

— Ойлгосотой. Теэд ямар хэмжээ абаад байнат? — гэжэ прокурор ёһын тулада асууба.

— Бэень морг эльгээгдэнхэй. Малгайгүй, бээлэйгүй хэбтээ. Мүнгэн, тамхин, часы гэхэ мэтэнь хармаан соонь ойроо хүртөөгүй байгаа.

— Тохёолдоһон аюулта энэ хэрэгые зүбөөр тайлбарилха бээзэт гэжэ найданаб. Би таниие яаруулнагүйб, зүгөөр дэншье унжагайруулжа болохогүй,— гэжэ һануулаад, хөөрэлдөөмнай иигээд дүүрэбэ гэжэ прокурор ойлгуулба.

— Тиигээ һаа, би морг ошо- [illegible]

Теэд Баировай өөрынгөө тэб һалга соо ерээд һууxадань, мүнөөхил Жарниковайнь хүбүүн заяанһаа бэшэ юумэн толгойдонь орообогүй. Гэмэлгын тобшололшье бэшэхэ дуранинь хүрэбэгүй.

«Юундэ тэрэ Жарников зобоодтоо һогтуугаар ерээ гээшэб? Юундэ үхэшэһэн хэбтэхэ болооб?..»

* * *

Үглөөдэрынь ажалдаа халта ороод гараад, Цыден Намжилович морг зорибо. Хёрхо харасатай, һанюуша, нэгэ бишыханьшье баримтые алдадаггүй хүн гэжэ Баировые һайн мэдэхэ эксперт майор Носков үни хада ажалдаа ерэнхэй, Жарниковай үхэһэн бэе тушаа тодорхой тобшолол хэнхэй хүлеэжэ байба.

— Зай, юун болоо гэжэ һананат? — гэжэ Баиров абаһаар һураадхиба.

— Алуулаа!— гэжэ нэгэшье үгөөр майор харюусаба.

— Ямар баримтануудта үндэһэлнэбта?

— Хото дараха һулһэнийнь таһаранхай, зүүн бөөрэнь хахархай байгаа. Тиихэдэ шуһата олон тоото юумэнүүд олдоо. Тиимэһээ, Цыден Намжилович, алуулаа гэһэн тобшолол хээд, тэрээнээ үндэһэлээб.

Даншье һаа бодомжогүйгөөр энэ асуудалаа тобшо байнаб гэжэ Баиров өөртөө гомдобо.

— Эдэ бүгэдэ сааһан дээрэ бэшэжэ үрдеэ гүт? — гэжэ Баиров тэрэ дары һураба.

— Бэшээ даа. Машинка дээрэ сохигдожо байна ёһотой, хараад ерэһүү,— гээд Носков гаража ошобо.

Хоёр минута үнгэрөөгүй байхада, эксперт гурбан хуудаһан дээрэ бэшэгдэһэн тобшололоо аржыса машинкадуулаанхай, абаад ерэбэ. Баиров нэгэ дахин түргэхэнөөр дээгүүрнь хаймадаад, хоёрдохёо бүри анхаралтайгаар, үзэг, үгэ бүхэниинь шэнжэлхэ шахуу хараба. Тиигээд «Беломор» гаргаад, тамхяа баалюулжа эхилбэ. Эдэ бүгэдые адаглажа һууһан Носков мүрдэгшын ондоо һанамжатай байһые ганцата ойлгобо. Юуб гэхэдэ, тэдэ хоёр зайгаа һайн мэдэлсэхэ һэн. Ниидхэ бүүлгаад, Баиров ниилээд удаан хүдэлэнгүй һууба. Носковой тобшолол баһал буруу бэшэ шэнги. Үндэһэтэйл… Зүгөөр Цыден Намжилович тэрэниинь яашье зүбшөөхэ аргагүй байба.

— Бэеынь үшөө дахин харахам,— гэжэ мүрдэгшэ мэдүүлбэ.

— Болохол бээзэ. һэжэг түрөө һаатнай, доошоо бууя. Стол дээрээ зандаа…

Майор Носковой дүй дүршэлтэй хүн байһандань, Жарниковай үхэһэн бэеын шарха, һорьбо, толбо бүхэниие үнэн зүрхэнһөө оролдожо шэнжэлһэндэ тэрэ һэжэг түрэнэ бэшэ ха юм. Тиигэбэ яабашье…

Үхэһэн хүнүүдэй бэеые задалдаг доодо дабхарта тэдэнэй дахасалдан бууxада, формалинай шороб үнэр хамарыень сорьёодхибо. Эхүүн… Баиров ойрын стол дээрэ хэбтэһэн Жарниковай бэеые обеоорон таниба. Тээ хажуудаханань ошожо, хүдэлэнгүй байгаад адаглан хараба. Экспертын тэмдэглэһэн хубилаланууд эли бодо обёорогдоно. Хэды тиигэбэшье, Цыден Намжилович нэгэл онсо шэнжэ олоо хэбэртэй, Носков руу эрьелдэбэ. Теэд юу олоо гээшэб гэжэ эксперт һэр-мэр гээдхибэ. Баиров нэгэл газар руу хараад һаланагүй. Тухайлхада, газаахи эрһэнайнь шулгархайнуудые гэтэнэ хаш.

— Ара нюргандань хүхэ-бала болоһон газар бии гү? — гэжэ Баиров һонирхобо.

— Цыден Намжилович, тэрээн тухайнь өөрынгөө тобшолол соо тодорхойгоор бэшээ һэмнайб,— гэжэ Носков дурагүйшэгөөр харюусаба.

— Ах, мартаад байнаlби… Тиигэбэ яабашье, би тэдэниие үшөө дахин өөрынгөө нюдөөр харахам.

Санитарнуудые дуудажа [illegible]

— Тэдэнэр юун гээ һэм?

[Үргэлжэлэлынь хожом гараха].

Исландиин ниислэл Рейкьявигай юрэнхы түхэл. ТАСС-ай фотохроника.

ИЛАЛТЫН ДОХЁО ЗЭДЭЛБЭ

(45 ЖЭЛЭЙ СААДА ТЭЭ)

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай түрүүшын хоёр-гурба һарын туршада «Буряад-Монголой үнэн» газетын республикынгаа ажалшадые Илалтын хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулхыень уряалжа байһан тухайда энээнэй урда тээ хуряангыгаар харуулагдаа һэн. Редакциин хүдэлмэрилэгшэд шэнэ үедэ — сэрэгэй эрхэ байдалда зохиддуулан, ажалаа түргэнөөр хубилгажа шадаһан байгаа гэжэ газетын хуудаһанууд гэршэлнэ. Олон хүнүүдэйнь арми- да мордоһониинь эли. Редакцидаа бусажа ерээгүй журналистнууд олон.

1941 оной намарай Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай нилээдгүй бэрхэшээлтэй һара, үдэрнүүдэй газетэнүүдые ираябди. Үсөөхэншье һаа, редакциин хүдэлмэрилэгшэд Илалта түйлахa хэрэгтэ арад зоноо яажа зоригжуулнаб, уряалнаб, эритэ мэсээ — гуурһаяа хэр хурсадханаб? Энэ асуудалда газетын хуудаһанууд харюусана. Дайнай бэрхэшээлтэй сагай тулажа ерэхэдэ, армида татагдангүй үлэһэн зохёолшод солдадууд мэтэ гуурһаяа барижа, редакцида ерэжэ хүдэлһэн байна. Жэшээнь, Хоца Намсараев хүдөө нютагуудаар ябажа, корреспонденцинүүдые газетэдэ гаргуулна. Зохёолшод Шираб Нимбуев, Аполлон Шадаев, Цэдэн Галсанов, Чимит Цыдендамбаев, журналистнууд Очигма Гомбоева, Цыден Дамбиев, Бадарма Очиров болон бусад редакцида хүдэлдэг байһан юм. Поэт, журналист Дарижаб Дамдинов энэ үедэ редактораар томилогдоно.

1941 оной октябрь һарада Совинформбюро үдэр бүри улам улам аюултай мэдээсэлнүүдые дуулгадаг байба. «...Ёро муутай фашис золигууд бүхы хүсэеэ Эхэ оронойм-мнай зүрхэн — Москва руу хаяжа байна. Бүхы москвагайхид — эрэшүүл болоод эхэнэрнүүд, хүгшэд болоод эдиршүүл — бултадаа бэлэн байхал! Эдэнэр бүгэдөөрөө гар гараа барисалдан, түрэл Москвагаа шуһа мяхаараа хамгаалхаар бэлэн лэ... Бүгэдэндөө мэдэгты: москвич хэзээдэшье илажа гарадаг һэн. мүнөөшье илаха»—гээд, «Правда» газетэдэ 1941 оной октябриин 15-да Елена Кононенко бэшэһэн байгаа.

Ниислэл хотодоо фашис бандидуудай добтолон орохо аюулай тохёолдоод байһан үдэрнүүдтэ эритэ зэбсэгүүдээ барижа бодохыень москвагайхидта парти хандаһан байна. Хэдэн мянган партийна. партийнабэшэ большевигууд энэ уряадань харюусажа, тон богонихон саг соо хүдэлмэришэдэй батальонуудта орожо, городой хамгаалгада гарана.

Иимэ батальонуудта москвагайхид гэр бүлөөрөө ороно,— гээд 1941 оной октябриин 28-най «Правда» газетэдэ бэшээтэй. Н-скэ нэгэдэлэй һайн дуранай отрядуудта элдэбын мэргэжэлтэд: токарь Вихров, профессор Воитинский, машинист Петров, инженер Старцев, гэр бүлөөрөө: хүбүүнтэеэ үбгэ һамган Балданотон, машинист Галкин хүбүүнтэеэ, Гладкова-Богданова басагантаяа ябалсана,—гээд саашань уншанабди.

1941 оной һүүлэй гурбан һара соо Буряад ороной журналистнууд бүгэдэнтэй хоолойгоо нэгэдүүлэн, хатуу үе сагайнгаа түүхэ бэшэлсээ гэжэ тэмдэглэхэ ёһотойбди. Жэшээнь, «Эршэмтэйгээр ажаллажа, зэрлиг дайсаниие дараяI», «Армиингаа Илалтые ажалайнгаа амжалтаар ёрьбадхаяI», ««Илалтымнай һүрөөтэ дохёо зэдэлбэI», «Дайсан шархатажа, шуһа адхан шуухирна—үхэлтэ сохилтоор нэрбэн дарая!» гэхэ мэтэ гаршагуудтайгаар газетэ гараһан байна. Тоб гэмэ тодо, гарама хурса гаршагууд үгтэдэг байһан гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Гадна интеллигенцидэ, залуушуулда, һургуулиин шабинарта газетэ сэхэ хандажа, хуудаһануудые, суглуулбаринуудые толилно. Тиигэхэ зуураа уран зохёол — шүлэг, басни, шүлэг-хараал, рассказ болоод, шог ёгто найруулганууд олоор тунхаглагдаха юм. Уран зохёолой хуудаһанууд байл гээд лэ үгтэнэ. «Уран шүлэгнай бомбо, жада болон, дайсаниие хамха сохиг лэ!» гэһэн гаршагтай һониноор гаргагдаһан хуудаһа уншанабди. Бэлигтэй поэдүүд Цэдэн Галсанов Дарижаб Дамдинов хоёрой бүридүүлһэн хуудаһан гэжэ ойлгожо ядахаар бэшэ. «Буряад-Монголой залуушуулда» (Улаан-Үдын залуушуулай митинг дээрэ) Цэдэн Галсановай уншаһан шүлэг энээн соо оруулагданхай. Поэт үетэндөө иигэжэ хандана:

Хэнэй шарай жэмэс шэнги
улаан бэ,
Хэнэй орой табан хүшүүтэ
Одон бэ,
Хэнэй нюдэн гал шэнги
хурса бэ,
Хэнэй зүрхэн ган хатуу
булад бэ.
Танда, Буряад-Монголой
минии үетэн.
Танда, эдир залуу халуун
наһатан.
Дуугаа битнай уран шангаар
татанам,
Бууга битнай үргэн тандаа
ханданам!..
Баатар солото Улаан Армиин
хүсэн
Бүмбэрсэг дэлхэйе зэдэлгэн
байнаа нэрьен.
Бэлдыт үшөө энэ хүсэеэ
арбижаан,
Бидэ илахабди, манай хэрэг
үнэнтэI

Поэт зохёохы ажалайнгаа түлэг дунда ябаһан гэжэ газетын хуудаһанууд гэршэлнэ. Шүлэгүүд, шог ёгто мүрнүүд болон оршуулгануудынь газетэдэ олоор тунхаглагдана.

Эхэнэрнүүдэй, залуушуулай, һургуулиин шабинарай булад мори—трактор жолоодохо мэргэжэлдэ һуража байһан тухайда. алба хаагшадай, хүдэлмэрилэгшэдэй абанар, аханарайнгаа орондо ажал хэжэ байһан тухайда газетэ бэшэнэ. Эдэнэрэй амжалта, түйлалта тухайда эндэ хэлэгдэнэ. Бүхы юумэеэ фронтдо, бүхы юумэеэ илалтада — ажалшан арадай хүсэ шадал энээндэ зорюулагданхай. «Буряад-Монголой эдир патриот» гэжэ танк байгуулгада Ивалгын аймагай Хурамшын һургуулиин һурагшад 193 түхэриг, оборонын фондодо 260 түхэриг үгөө. Эндэхи Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой үбһэ, таряа хуряалгада түс һургуулиин һурагшад ехэ туһа хүргэнэ гэһэн мэдээсэл газетэдэ толилогдонхой.

Прибайкалиин аймагай ажалшад Улаан Армиин сэрэгшэдтэ шэнэ жэлэй бэлэг эльгээхэ гэһэн үүсхэл дэмжэбэ. Түрүүшын 2—3 үдэр соо дүрбэн сельсоведэй ажалшад 8000 килограмм Байгалай загаһа, 882 килограмм сухаари, 243 килограмм хилээмэ, 3031 килограмм тарган мяха, тахяа, галуунай 719 килограмм мяха, ехэ тоһо болон бусад зүйл суглуулба. Хэдэн мянган пулаад, алшуур, дулаан бээлэй, оймһон, малгай, шатар, домино, тамхин гэхэ мэтэнүүдые суглуулаа гээд газетэ бэшэнэ.

«1941 оной декабриин 6-да манай Баруун фронтын сэрэгшэд урда тээхи дайн байлдаануудта дайсанай хүсыень буурулаад, габшагай хоёр бүлэгүүдтэнь добтолжо оробо. Иимэ добтолгын ашаар эдэ хоёр бүлэг сэрэгшэдынь үй бута сохигдожо, техникэ, зэбсэгүүдээ хаяжа ябаад, сэрэгшэдээ алуулжа, гэдэргээ мэгдүүгээр сухарина»,—гээд Совинформбюро мэдээсээ һэн.

«Илалтымнай һүрөөтэ дохёо зэдэлбэ»—гэжэ газетэ саашань бэшэнэ. Иимэ баярта мэдээсэл хүн зониие баярлуулба, хүсэн дээрэнь хүсэ нэмээбэ. «Ажалай балтаар Илалтын булад шэрээхэ» гэһэн томо гаршагтайгаар 1941 оной декабриин 24-дэ «Буряад-Монголой үнэн» газетэ гараба.

«Мяханай комбинадай эгээл эрхим стахановка Н. М. Кучмерь дайнай эхилһэнһээ хойшонхи 6 һара соо үдэр бүри даабаряа 200 процент дүүргэжэ эрхимээр ажаллана. Иигэжэ дайнда ябаһан сэрэгшэдтэ эдеэ хоолой жаса байгуулхын түлөө үдэр һүнигүй тэмсэнэ. Энэ басаган Улаан Армиин сэрэгшэдтэ шэнэ жэлэй бэлэг абаашалсахаяа декабриин 19-дэ мордоо» — гээд газетэ мэдээсэнэ.

Фашизмые, тэрэнэй удамаршан Гитлерые харааһан, шоглоһон удхатай шүлэгүүд тухайда халта тоггон харуулалтай. «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ тэрэ үедэ гараһан зохёолнуудые уран һайханайнь талаһаа шэнжэлхээ һанагданагүй, энэмнай мэргэжэлтэд-зохёол шэнжэлэгшэдэй хэрэг.

Тэдэ жэлнүүдтэ газетэ шог ёгто зохёолнуудые олоор гаргадаг байгаа. Тэдээн соонь хараал-шүлэгүүд ехэ һуури эзэлдэг байгаа гэжэ уншагдана. Эдэнь хурса бииратанай зурагуудаар хабсаруулагдахадаа, улам хүсэтэй, улам хурса болоно. Жэшээнь, «Хоро үһөөн тухай колхозник үбгэнэй үгэ» гэһэн Цэдэн Галсановай, «Хороор харюусая» гэһэн Дарижаб Дамдиновай, «Дайсадта үхэл» гэһэн Виктор Воронковой шүлэг болон бусад зохёолнуудые газетэ тунхаглаһан байна. «Гитлерэй гэрэтэ» гэжэ Цэдэн Галсановай шүлэг сооһоо зариимыень харуулая:

«...Зай, хүрин фюрер,
Ямар зүүдэ үзэнэбши!
Залихай хомхой сэдьхэлдэш
Ямар амтан гутанаб!..

Энэ асуудалда харюу:

«Хүрин фюрер хүдэлбэ,
Хүйхэр нюдөө нээбэ.
Жэрхэмэ бузараар амилжа,
Жэгэндээрэн хэлэбэ:
—Арай үзэһэн зүүдыем
Амтан дундань таһалбаш,
Агуу ехэ дэлхэйе
Абаад байхадам һэреэбэш!
Арбан миллион ариецын
Амин намда хэрэггүйл,
Алтан минии толгойе
Амар жаргалдам үлөөгыш...
...Гэнтэ улаан бомбонууд
Гэрыень доһолгон тэһэрбэ.
Үхэл ехээр айһандаа
Үмхи Гитлерээ тэбэрибэ»

Хүрьһэтэ алтан дэлхэйе мэдэлдээ абаһайб гэжэ үдэр һүнигүй жүрөөдэгшэд олон миллион улад зониие оньһон бэрхээр алаха элдэбын зэбсэг үрдилдэн бэлдэхэдээ, хүрин фюрерһээ юугээрээ ондооб? Үхэлэй «Майданек», «Освенцим» гэдэг лагерьнуудта фашис зэрлигүүд ямар аргаар хүнүүдые үгы хэдэг байгааб гэжэ эдэ үхэлэй газарнуудай музей болоһон хойно нюдеөрөө харагдаһан байна. Иимэл хадань хорондонь хороор харюусаха гэжэ дайнай жэлнүүдтэ тон зүб хэлэгдэдэг байгаал.

«...Эрхим дайша
Улаан баатарнууд,
Уран шүлэгөөр
Уряалнаб таанадаа:
Хэһэн бухы
Хоро һүйдхэлэйнь түлөө
Хороор харюусыт
Харин дайсадтаI
—гэһэн Дарижаб Дамдиновай «Хороор харюусая» гэһэн шүлэгөөр дүүргэе.

Д. ЖУГДУРОВА.

АЛТАН НАМАРЫЕ ҮДЭШЭ...

Түрэл буряад орондомнай намарай шэнжэ шарай үзэгдэһөөр үнинэй. Тиин алтан намарые үдэшэлгын һайндэрнүүд хаана хаанагүй үнгэргэгдэнэ. Захааминай районой Далахайн совхозой 2-дохи отделениин түб — Далахай тосхоной соёлой байшан соо тиимэ үдэшэ һаяхан һонирхолтойгоор үнгэргэгдэбэ. Эндэ нютагай зон хүгшэн, залуугүй олоороо хабаадаба. «Алтан намарай хэшэг» гэһэн выставкэдэ хабаадаһан наһатайшуулай дундаһаа Мария Банзаракцаевна Будаева түрүүшын һуури эзэлээ. Тэрэнэй шараһан пирожкинууд, хүшөөһэн үрмэн олондо һайшаагдаа. Ханда Дареевна Дареевагай бэлдэһэн амтатай эдеэ хоол мүн лэ сугларагшадта һайшаагдаа. Долгоржаб Аюшеевна Дылгировагай оролдожо бэлдэһэн «Шоргоолзоной бута» гэһэн торт амтатайшье, уран гоёор шэмэглэгдэһэншье байгаа. Иигэжэ нютагаймнай наһатайшуулай оролдожо, олоной хэрэгтэ хабаадалсажа, наадажа, хүхижэ ябахыень хаража урмашан баясахаар.

Хабарзаанай һаалиин фермын һаалишад Людмила Бадмаева, Лариса Гончикова, Софья Бадмаева болон бусадай бэлдэһэн «Таряанай хоолос» гэһэн торт мүн лэ үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө. Нютагай фельдшерскэ пунктын хүдэлмэрилэгшэ Лариса Будаева, тиихэдэ Марина Дашапилова, Оюна Гончикова гэгшэд амтатай, мүн һонирхолтой эдеэ хоолой зүйлнүүдые бэлдэжэ асараа.

Выставкэдэ табигдаһан эдеэ хоолой шанарыень сэгнэхэ талаар эмхидхэгдэһэн жюридэ нютагай дүршэлтэй тракторист Александр Бадмаевич Дылгиров, месткомой түрүүлэгшэ Бадма-Ханда Садаевна Мижитдоржиева, комсомолой организациин секретарь Сокто Гомжапов гэгшэд оролсоо.

«Алтан намарай хэшэгүүд» гэһэн выставкын һүүлээр сугларагшад гурбан бүлэг боложо хубаараад, намар тухай юу мэдэхэ тухайгаа мүрысөө үнгэргөө. Эндэ табигдаһан арба гаран асуудалнуудта зүбөөр харюусажа шадаһан бүлэгтэ намарай хэшэгүүд барюулагдаа. «Колос», «Намар», «Алтан таряан» гэһэн гурбан бүлэгэй «Алтан таряан» гэжэ нэрлэгдэһэн гурбадахи бүлэг илажа гараа. Энэ бүлэгтэ пенсионер Долгоржаб Аюшеевна Дылгирова, нютагай фельдшерскэ пунктые даагша Зоя Санжиевна Доржиева, совхозой эрхим малшадай нэгэн, коммунист, Ажалай Алдар Солын III шатын ордентэ Владимир Цырендоржиевич Бадмаев, ветеринарна фельдшер Ира Дылгирова, зоотехник Санжай-Ханда Жалсанова ба

Москвагай хүн зоной зүрхэ сэдьхэлдэ дүтөөр һанагдадаг хуушан нэгэ үйлсэ ниислэлэй түбтэ оршодог. Энэ үйлсэ Неглинная мүрэн дээгүүр татагдаһан хүүргэтэй нэгэ нэрэтэй. Түрүүшээр энэ хүүргэ модоор хэгдэһэн байгаа. һүүлээрнь архитектор Дмитрий Ухтомский энэ хүүргые шулуугаар 12 метр үргэн, 120 метр утатайгаар зохёон табиһан юм. Эртэ урда сагһаа хойшо эндэ гар уралагшад ажаһуудаг, худалдаа наймаан дэлгээгдэдэг һэн. Хожомынь хоморой шухаг зүйлнүүдые худалдадаг алаабхинууд эндэ бии болоо гэжэ Александр Грибоедовэй «Горе от ума» гэһэн комедиһээ мэдэжэ абанабди.

Москвагай барилгашад энэ жэлэй хабар МХАТ-ай хуушан байшан, хүршэ хэдэн гэрнүүдые дулаанай сетьтэй холбохо коллектор табиха, ажал эхилбэ. Неглинная тээшэ татагдаһан харгын далан хуулахадань, хуушан хүүргын шулуун харагдаба. Барилгашад мэргэжэлтэдые дуудажа асараа. Тэдэнэр энэ хүүргые археологиин бодото хүшөө байһаниинь тодорхойлбо.

Архитектурын энэ хүшөө мүнөө байһан шэгээрнь орхихо проект табиха гэжэ Моссоведэй гүйсэдком Архитектурын главна управленидэ даалгагдаһан байна. «Петровка — Кузнецкий мост» гэһэн заповедник-зоныг комплексно проектын зохёогдоходо, энэ хүүргэ москвагайхидай, ниислэлэй айлшадай һонирхон хараха экспонат болохо юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Москвада, Неглинный мүрэн дээрэ архитектор Д. В. Ухтомскиин проектээр 1754—1761 онуудта баригдаһан Кузнецкэ хүүргэ иимэ байгаа. Архитектор А. Г. Векслер, уран зурааша К. К. Лопяло хүүргын үлэгдэлнүүдые, Москвагай түүхэ болон һэльбэн шэнэлэлгын музейн материалнуудаар хүүргын юрэнхы түхэлые иимэ байха гэжэ тухайлан харуулһан байна; 2. Кузнецкэ хүүргые археологическа талаарнь шэнжэлгэнүүдые хүтэлбэрилэгшэ, Москвагай түүхэ болон һэльбэн шэнэлэлгын музейн таһагые даагша А. Г. Векслер [баруун гарһаа хоёрдохи] хүүргын шулуун армагуудай нэгэнэй дэргэдэ коллектор татагшадтай хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Барилдаан

АМЖАЛТА БАГШАҺАА ЭХИТЭЙ

Шэхэ хатуу хүнүүдэй дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Гомель хотодо дүүрэбэ. Нютагаймнай хүбүүд, спортын мастерта кандидадууд Сырен-Доржо Андрёнов, Андрей Захряпин, Евгений Вялов гэгшэд РСФСР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа; энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадаһан байгаа.

ЛВРЗ-гэй шэрэм шудхалгын цехэй хүдэлмэришэн А. Захряпин илангаяа эдэбхитэй һайнаар барилдаба. Уулзалгаһаа уулзалгада хүсэ шадалаа зангидажа, иимэ мүрысөөнүүдтэ оло дахин илалта түйлаһан Ленинградай спортын мастер Ю. Рыжовтой түгэсхэлэй наада уулзахадаа, Андрей 8:6 тоотойгоор илажа, алтан медаляар шагнагдаһан байха юм.

Гэр баридаг комбинадай 35-тай уран зурааша С.-Д. Андрёновой барилдаанай хибэс дээрэ гарахадань, тренернууд сэдьхэлээ ехээр хүдэлдэггүй байба. Мэргэжэл шадабаритай, арга дүрэтэй үнинэй барилдаашан уулзалгануудаа тактическа зүбөөр эмхидхэдэг һэн. Имагтал арбитрай алдуу гаргаһанһаа уламжалан, тэрэ илажа шадабагүй. Табан илалта түйлабашье, Андрёнов гурбадахи һуури эзэлхэ баатай болоо.

Гаһар хүсэтэй, арга дүрэтэй барилдаашадай дунда эдир хүбүүн Женя Вялов түдэгэсэнгүй, хэдэн илалта түйлажа, дүрбэдэхи һуури эзэлһэниинь һайшаалтай.

— Барилдаашадаймнай амжалта тэдэнэй тренер, спортын мастер Владимир Шестаковой үнэн шударгы, оролдосотой нэтэрүү ажалһаа эхитэй юм,— гэжэ ВОГ-гой Буряадай правлениин физкультура ба спортын талаар инструктор А. Г. Сундуев хөөрэнэ.— Эдэнэр бултадаа спортын элдэб зүйлнүүдээр һонирходог. Захряпин болон Вялов — футболоор, волейболоор, бүмбэгэтэй хоккейгээр, харин Андрёнов хүнгэн атлетикээр бүлгэмэйнгөө суглуулагдамал командын гэшүүд юм. һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанайнгаа ашаар лэ тэдэнэр спортын иимэ үндэр үрэ дүнгүүдые түйлана гээшэ.

В. СЫДЕЕВ.

Футбол

ХҮСЭГДЭХЭЕЭ БОЛИБО

Байгша оной май һараһаа хойшо эхилһэн футболой наадан дүүрэхэ тээшээ дүтэлбэ. Манай зоноһоо СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг футболистнууд сооһоо дүрбэн лэ команда онсо шалгарна. Тюмениин «Геологой» футболистнууд бултанһаа һайн байдалтай болонхой. Эдэнэр һүүлэй гурбан нааданда хоёр уулзалга өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэдөө, Эрхүүгэй «Звезда», Красноярскын «Автомобилист» командануудые хоюулайень түс түстань 3:2 гэһэн тоотойгоор илажа гараһан байна. Уулзалгынь тоо хаража үзэхэдэ, ёһотойл шанга тулалдаан болоо хаш. Харин эдэнэр гурбадахи уулзалгаяа манай «Сэлэнгэ» командын стадион дээрэ үнгэргэхэдөө, тэрэнээ 0:0 гэһэн тоотойгоор түгэсхэжэ, шухала очко өөртөө бэшүүлээ һэн. Иигээд байхадаа эдэнэр бусад командануудтаа хүсэгдэхээ болёо гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, «Геологой» футболистнууд һүүлшынгээ хоёр наада өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэ болоно.

Хоёрдохи һуури эзэлээд ябаһан Барнаулай футболистнууд үнгэрөөд байһан үе соо хоёр наада үнгэргэһэн байба. Нэгэндэнь — Рубцовскын «Торпедо» командада айлшалхадаа талмайн эзэдтэ 2:1 гэһэн тоотойгоор шүүгдэһэн; харин Находкын «Океанда» айлшаар ошоходоо талмайн эзэдые 1:4 гэһэн тоотойгоор илажа, мүрысөөнэй таблицада байдалаа улам һайжаруулжа шадаа. Омскын «Иртышэй» футболистнууд хоёр наадаяа 1:1 гэһэн тоотойгоор,. тэнсэлгээр дүүргээ һэн. Эдэнэр гэртээ Красноярскын, Шэтын футболистнуудтай, тэдэнэй стадион дээрэ наадаһан байгаа. Мүн манай хүршэнэр — Эрхүүгэй футболистнууд бусад командануудта орходсо үнгэрэгшэ жэлэйхидэл адли ульгам бэрхээр наадажа ябана. Бусад командануудай дундаһаа Находкын, Благовещенскын футболистнууд байгша оной наадануудые яһала һайнаар үнгэргэжэ, дүршэл баянтай командануудай урдань оронхой.

Улаан-Үдын «Сэлэнгэ» командын футболистнууд байгша онойнгоо һүүлшын хоёр наадаание үнгэргэхэеэ Баруун Сибириин хото городууд руу аян замаа үргэлжэлүүлбэ. Түрүүшынь наадан Новокузнецкын стадион дээрэ үнгэргэгдэхэ юм. Удаань эдэнэр Томскын командатай наадаха болоно.

Уншагшадай анхаралда мүнөөдэрэй байдалаар мүрысөөнэй таблица толилогдоно.

Команданууд	наадаа	шүүгээ	тэнсээ	шүүгдээ	бүмбэгэ	Очко
«Геолог» Тюмень	23	15	7	1	45—19	37
«Иртыш» Омск	24	13	9	2	39—17	35
«Динамо» Барнаул	22	13	5	4	48—23	31
«Звезда» Эрхүү	22	12	5	5	35—24	29
«Океан» Находка	24	8	8	8	23—24	24
«Амур» Благовещенск	24	8	8	8	15—17	24
«Сэлэнгэ» Улаан-Үдэ	24	8	5	11	21—29	21
«Локомотив» Шэтэ	24	6	9	8	15—26	21
«Амур» Комсомольск	24	6	7	11	27—22	19
«Торпедо» Рубцовск	23	6	7	10	28—37	19
«Автомобилист» Красноярск	23	5	8	10	20—31	18
«Луч» «Владивосток	24	4	10	10	15—31	18
«Металлург» Новокузн.	22	6	3	13	26—35	15
«Манометр» Томск	23	5	5	13	17—27	15

ЧЕМПИОН АСУУДАЛНУУДТА ХАРЮУСАНА

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС). Мүрысөөн һайнаар эмхидхэгдэжэ, тэрээндэ хабаадагшадай бүхы арга хабая, бэлиг шадабаряа гүйсэд харуулха зэга олгоһон байна гэжэ дэлхэйн хоёр дахин чемпион Гарри Каспаров мүрысөөнэй һүүлээр эмхидхэгдэһэн пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ.

Урда тээнь түйлаһан илалтынгаа гэнтын ушар бэшэ байһые элирхэйлэн гэршэлхэ гэһэн юрын зорилго урдаа табяа һэм гэжэ Г. Каспаров хэлээ. Тиимэһээ партинуудайнгаа гоё һайханда, шанартa анхаралаа ехээр хандуулангүй, 12—12,5 очко абаха зорилго урдаа табяа һэм. Иимэ зорилгоёо бэелүүлжэ байха үедэмни түрүүшээр наадамни яһала урагшатай байгаа һэн. Зүгөөр мүрысөөнэй нэгэ үедэ энэ программа тухайгаа мартажархёо хэбэртэйб. 19-дэхи партиин һүүлээр, һүүлшын гурбан уулзалгада нэгэшье алхам урагшаа дабшаагүй байһанаа ойлгоходоо, энэ программа тухайгаа дахинаа бодомжолбоб. Тиихэдээ тодорхой зорилго урдаа табибаб: 20-дохи партидаа тэнсэхэ, 21-дэхи уулзалгада нүхэрэйнгөө шанга добтолгые дабажа гараад, 22-дохи наадандаа амжалта түйлаха. Би энэ зорилгоёо дүүргэжэ шадабаб.

Хюлгэ дээрэхи тодорхой байдалда урдынхидал мэтэ хүсэн түгэс байһанаа Анатолий Карпов харуулаа. Тэрэнэй наадан удха түгэлдэр, гоё һайхан байһаараа дурыемни буляадаг юм гэжэ дэлхэйн чемпион нүхэрэйнгөө наадые сэгнэхэдээ мэдүүлбэ. Жэшээнь, тэрэнэй үсэд нэтэрүү хамгаалга хэжэ шададаг байһандань атаархамаар. Заримдаа Карпов ой ухаанда орошогүй арга боломжонуудые бэдэржэ олодог байна.

Ямар ушарһаа шангай фондын өөрынгөө хубиие Чернобыльскын АЭС-тэ болоһон аюул усалһаа хохидогшодто туһаламжа болгон үгэбэ гээшэбта?—гэһэн асуудалда харюусахадаа, Г. Каспаров иигэжэ хэлэбэ: «Бүхы оромнай энэ аюул усалда харюусажа байгаа, хүн бүхэн хохидогшодто шадаха зэргээрээ туһалхые оролдоо һэн. Өөрынгөө хубитые оруулха гээшэ мүнөө үедэ минии хэжэ шадаха юумэн болоно».

— Энэ мүрысөөнэй үрэ дүнгэй дээшэлһэн ушарые юугээр тайлбарилалтайб?

— Энэ асуудалда тобшохоноор харюусаха гээшэ хүшэр байна. Нэн түрүүн энэ мүрысөөнэй удха шанар дээшэлжэ, хабаадагшадай зүрхэ сэдьхэлые ехээр хүдэлгэбэ. Гэхэ зуура бидэ нэгэ нэгэнэйнгээ хангалтагүй һула талануудые һайнаар мэдэдэг болообди. Энэ удаада сагаанаар наадагшамнай олохон партида амжалта түйлаба. Шатарэй урагшаа ехэ алхам хэһые эдэ бүгэдэ элирхэйлэн гэршэлнэ.

— Танай мүрысөөн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой США-гай Президент Р. Рейгантэй уулзалгын урда тээхэнэ дүүрэбэ. Та энэ уулзалгаһаа юу хүлеэнэбтэ, танай һанахада, эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ спортсменүүд ямар хубитаяа оруулжа шадаха гээшэб?

— Бидэнэй хабаадаһан хоёр мүрысөөн дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгануудтай тудалдаһан байна. Дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха гээшэ хэды хүшэр хүндэ байгаашье һаань, жэл бүхэндэ наадахаар бэлэнби, имагтал иимэ уулзалгануудай ходо ходо дабтагдаа һаань, һайн бэлэй. Минии һанахада, спорт, тусхайлбал, шатар шэнжэ шанараараа, үгэ удхаараа интернациональна юм. Спортдо хүгжөөгдэжэ байһан харилсаа холбоон али болохоор үргэлжэлүүлэгдэжэ, арадуудай хоорондохи үгээ ойлголсолгодо туһалха, нүлөөлхэ зэргэтэй.

Рейкьявигта болохо уулзалгын үедэ энэ талаар урагшаа шэнэ алхам хэгдэхэ аабза гэжэ найданаб.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«45-һаа 6-ень таахa» ба «36-һаа 5-ень таахa» «Спортлотонуудай» 1986 оной октябриин 12-то үнгэргэгдэһэн 41-дэхи тираж.

«45-һаа 6-ень таахa». 1—баскетбол, 9—велоспорт-шоссе, 21—тамаралга, 23—санаар һүрэлгэ ба хоёр зүйлэй мүрысөөн, 25—шаргын спорт, 41—столой теннис.

«36-һаа 5-ень таахa». 1—баскетбол, 17—конькигаар урилдалгын спорт, 19—санын урилдаан, 33—футбол, 34—ногоон дээрэ наадагдадаг хоккей.

(ТАСС).

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Время. 9.45—М. Мусоргскиин «Борис Годунов» оперо. Литвагай ССР-эй Гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай зүжэг. 12.20—Шэнэ һонин. (12.25 хүрэтэр). 15.30—Шэнэ һонин. 15.50 — Баримтата фильмүүд. 16.30 — НДРЙ-гэй фольклорно ансамблиин концерт. 16.55—«Мэдэхэ, шадаха бай». 17.25—«Вечера на хуторе близ Диканьки»—уран һайханай фильм. **Улаан-Үдэ.** 18.30—«ЛВРЗ-гэй локомотиво-колесогой цехтэ шэнэдхэн хубилгалга ба хурдадхалга». 19.05—«Байгалай үмэнэхи газар дээрэ». **Москва.** 19.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». **Улаан-Үдэ.** 20.00—«Байгал»—мэдээсэлэй программа. 20.20—«Зүүн Сибирь»—киножурнал. **Москва.** 20.35—«Продлись, продлись, очарованье...»—уран һайханай фильм. 22.00—Время. 22.35—«Салют, Испания!»—баримтата фильм. 23.35 — «Лунный вальс» — фильм-балет. 00.15—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35—Байгаали шэнжэлгэ. 2-дохи класс. 9.55—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 10.05, 14.10—Француз хэлэн. 10.55—«АСУ технологическими процессами аэропорта»—эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 11.05—СПТУ-гай һурагшадта. Гоё һайханиие ойлгожо һурaxa. 11.35. 12.40—Ботаника. 5-дахи класс. 11.55—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 12.05—Шатарай һургуули. 13.00 — И. С. Соколов—Микитов. Ажаябадалайнь ба зохёохы ажал ябуулгын хуудаһанууд. 13.40, 14.40—Физикэ. 10-дахи класс. 15.10—Гурбан союзна гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй 1943 ондо Тегеранда болоһон конференци тухай. 16.05—Шэнэ һонин. **Улаан-Үдэ.** 18.15 — Шэнэ һонин (буряадаар). **Москва.** 18.30 — Экологическа дневник. БАМ-ые зубшан. 19.00—«Арадай зохёол бүтээлнүүд» — теле-шэнжэлэл. **Улаан-Үдэ.** 19.45 — Соносхолнууд. **Москва.** 20.00—«Эрдэм ухаан ба ажабайдал». **Улаан-Үдэ.** 20.35—«Илья Фрэз болон тэрэнэй фильмүүд» — киноочерк. **Москва.** 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15—«Элүүр энхэ байлга». 22.00—Время. 22.35—«Дьявол во плоти»—6 серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 23.30—«Совет спорт» — киножурнал. 23.45 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Спартак»—«Динамо» (Ригэ).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21. 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95. Собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Закаменск—34-33, п. Кырен—91-7-18. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-00667. Заказ № 237. Индекс 04600